

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

Biuro Urządzeń Rolnych Kółek Rolniczych

w Warszawie, ul. Langiewicza 3 (Kolonja Staszica) Tel. 131-89.

ODDZIAŁY:

Kielce
ul. Sienkiewicza № 20

Wilno
ul. Trocka № 11

Włocławek
ul. Kaliska № 12

Przedstawicielstwa prowincjonalne:
Wojewódzkie i Okręgowe Związki Kółek Rolniczych.

Institucja o charakterze społecznym, współpracująca w sprawach techniczno agrarnych z urzędami państwowymi, samorządowymi i organizacjami rolniczymi, — ukwalifikowana przez Ministerstwo Reform Rolnych i Rolnictwa.

Wykonywa wszelkie prace z zakresu:

1) **meljoracyj rolnych**, jako to: Drenowanie gruntów ornych, nawadnianie i osuszanie łąk, torfowisk, regulacje rzek, urządzenie stawów rybnych, sporządzanie planów dla koncesyj prawno-wodnych i przemysłowych (młyny), ekspertyzy meljoracyjne, organizowanie spółek wodnych;

2) **miernictwa**: w związku ze **scalaniem** i zamianą gruntów, znoszeniem służebności, podziałem wspólnot, parcelacją, pomiary majątków ziemskich i miast, plany regulacyjne, ustalanie granic, sporządzanie i poświadczanie zgodności planów, odrysów i t. p.

3) **parcelacji prywatnej majątków ziemskich**: sprzedaż parcel samodzielnych i dodatkowych, ośrodków, wyjednywanie kredytów i t. p.

4) **szacowanie i urządzenie lasów, zalesiania nieużytków i t. p.**, dostawa **sączków**, cegły i innych materiałów budowlanych; sporządzanie projektów budowy dróg bitych i zwykłych, wyjednywanie kredytów na meljoracje, na kupno ziemi, zagospodarowanie nowopowstałych parcel, wywoływanie hipotek, **p o r a d y** prawne i techniczne.

Dostawa Sączków z własnych zakładów ceramicznych.

Warszawa, 3 czerwca 1928 r.



W KAŻDEM BIURZE
powinna się znajdować NAJLEPSZA amerykańska maszyna
do pisania „UNDERWOOD“
i aparat kopjowy t. j. SZAPIROGRAF, MIMEOGRAF lub ROTATOR
„ELLAMSA“ do robienia **dużej** ilości odbitek z **jednego** egzemplarza.
Polecamy także w najl. gatunkach taśmy, kalki, farby, papiery i woskowce.
Biuorka i stoliki pod maszyny.

G. GERLACH — WARSZAWA — OSSOLIŃSKICH № 4.

Wagi

Wozowe i do ważenia bydła dla targowic,
wagonowe, wagonikowe, setne, dziesiętne
i stołowe oraz do celów specjalnych i od-
ważniki — poleca
FABRYKĄ ŻWAG

A. KRZYKOWSKI

w Warszawie, Chłodna 14, sklep fabryczny Piękna 45.
Telefony 40-85; 239-11.

**FRANCISZEK
KOWALEWSKI**
Poznań, Słowackiego 8
Budowa Dróg Szos
oraz wypożyczanie
Walców Parowych
10000—20000 kg. wagi
Rok zał. 1904.



ELTO

motory przyczepne
do łódek
4 KM. 7 KM. 18 KM.

— ELTO —

Warszawa, al. Szucha 8,
tel. 38-33.



NAJTAŃSZE OGNIOTRWAŁE BUDYNKI i DACHY



są z piasku i cementu ciepłe,
suche, zdrowe, ładne. Każdy
może sobie lub dla drugich
z dużym zyskiem wyrabiać ma-
terjal (pustaki i dachówkę) na
naszych tanich formach i maszynach. 13 medali, setki
świadczeń i podziękowań. Takie formy do wyrobu:
cegły, cembrowiny, rur, sączków, płyt, słupów, schodów,
żłobów, kryt i t. p., a także **cement i wapno.**

J. Zabokrzecki i S-ka

Warszawa, ul. Czackiego 9.

NILS BARRÉN

Szwedzko — Polskie Towarzystwo
SP. Z O. O.

ZARZĄD w WARSZAWIE, KOPERNIKA 13 TEL. 52-05.

WSZELKIE MASZYNY DROGOWE

Nagrodzone złotym medalem na Targach Wschodnich
we Lwowie w r. 1926.

RÓWNACZE motorowe „Bitwargen”, WALCE motorowe,
DRAPACZE, ŁAMACZE do kamieni, PŁUGI śniegowe,
Maszyny do asfaltowania. TRAKTORY Fordsona, CIA-
GACZE gaśnicowe do Fordsona i t. d.

KRAJOWE TOWARZYSTWO MELJORACYJNE Sp. Akc. ZARZĄD i CENTRALNE BIURO TECHNICZNE:

Warszawa, ul. Kopernika 30. Tel. centr. 58-04, 158-39, 158-01; dyr. 58-07, 506-36.

Skrót teleg. Warszawa — Meljoracje.

Oddziały: Toruń, Kalisz, Włocławek, Łęczyca, Radom, Częstochowa, Wilno, Piotrków, Płock, Brześć n/B, Kraków.

Institucja o charakterze społecznym, powstała w 1905 r., współpracująca nad szerzeniem meljoracji z instytucjami państwo-
wymi, samorządowymi i organizacjami rolniczymi — ukwalifikowana przez Ministerstwo Rolnictwa.

Ekspertyzy, projekty generalne dla wydziałów powiatowych i spółek wodnych, projekty szczegółowe oraz nadzór tech-
niczny i kontrola nad wykonaniem wszelkich przedsięwzięć meljoracyjnych.

Meljoracje rolne (osuszanie, nawadnianie, zraszanie), meljoracje podstawowe (regulacja rzek, kanały), budowa stawów, za-
kłady wodne, technika sanitarna, budowa dróg, budowle wiejskie oraz pomiary dla celów parcelacji, scalania i t. p.

Kredyty długoterminowe i krótkoterminowe na sporządzanie projektów i wykonanie robót — w szerokich rozmiarach.

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH POLSKICH.
NUMER POJEDYNCZY I ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZ. 78 1521

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA 7
TELEFONY: 131-92 I 225-50.

Redakcja rękopisów niezwraca.

Ceny ogłoszeń: Całe wolne miejsce na pierwszej stronie okładki 300 zł.; $\frac{1}{2}$ — 150 zł. Cała strona poza tekstem 200 zł., $\frac{1}{2}$ — 100 zł., $\frac{1}{4}$ — 80 zł. W tekście o 50% drożej. Ogłoszenia związków samorz., dostarczone bezpośrednio do administracji, o 25% taniej. Ogłoszenia, nadesłane bez podania wymiaru, drukuje się na $\frac{1}{4}$ strony.

Kierownik Redakcji Aleksander Bogustawski.

Komitet Redakcyjny: Józef Bek, Stefan Boguszewski, Dr. Władysław Dalbor, Wacław Gajewski, Władysław Korsak, Joachim Wołoszynowski.

ROK X.

WARSZAWA, 3-go CZERWCA 1928 R

Nr. 23

TREŚĆ NUMERU 23: Masowe rozpowszechnienie wiedzy rolniczej i jej zastosowania — J. B. Bawarskie ustawodawstwo o samorządzie terytorjalnym — Dr. K. Windakiewicz. Zamierzenia inwestycyjne związków komunalnych — J. Śleszyński. Dookoła spraw samorządowych. Z Biura Zjazdów Sam. Ziems. Z życia samorządu. Komunikaty. Gmina wiejska i miejska: a) Finansowanie potrzeb szkolnych — W. Dołycki. Przez pracę spółdzielczą do lepszego jutra — L. Zarzycki. c) Z gmin. Wiadomości gospodarcze. Poradnik. Komunikaty Zrzeszenia Samorządów Powiatowych. Ogłoszenia.

Masowe rozpowszechnienie wiedzy rolniczej i jej zastosowania

Od początku niepodległości — piszemy, mówimy, konferujemy w stolicy i w licznych ośrodkach kraju, w prasie, na zjazdach, w Związkach rolników i w urzędach państwowych, jak przyspieszyć podniesienie drobnych gospodarstw rolnych na stopień, odpowiadający poziomowi europejskiemu. Podlega rozprawom nie tylko, co i jak czynić, ale także — kto ma być opiekunem rolnictwa i w jakim stopniu, w jakim zakresie; co należy do Państwa z jego organami ministerjalnymi, co do Związków rolników, co do samorządu terytorjalnego. A teraz jeszcze przybawają — Izby rolnicze, samorząd rolniczy, oparty o ustawę. Wyrabiamy sobie przekonanie, jaki typ szkoły rolniczej niższej jest najodpowiedniejszy, jakie przygotowanie winien mieć powiatowy nauczyciel rolnictwa (instruktor) i t. d.

Aż oto w ten wir zagadnień, w tę gmatwaninę celów, dróg i środków wpada nowy program, program reformy agronomji społecznej. I ze względu na rzecz samą i na osobę autora *) obszernie program ten streścić chcemy.

Uzasadnienia ani powtarzać, ani oceniać nie będziemy. Wszyscy zgadzamy się, że „jeżeli postęp wśród drobnych rolników będzie wolniejszy niż proces parcelacji z jednej strony, niż przyrost ludności z drugiej i wreszcie będzie wolniejszy niż tenże postęp w krajach ościennych, to Polska będzie się cofała jako kraj cały i staczać się będzie do tak niskiego rzędu wśród społeczeństw społecznych, że swojej niezależności państwowej nie zdoła utrzymać“.

Punkt wyjścia jest drugocząca dla obecnych wysiłków, prób, programów. W 80.000 miejscowościach o typie wiejskim znajduje się 3.200.000 drobnych gospodarstw, mających 15 milionów hektarów ziem, służących dla produkcji rolniczej. Dotychczasowy ogół pracowników oddany pracy nad podniesieniem drobnego rolnictwa nie przenosi 300 osób; wypada więc na jednego „agronoma społecznego“ — 42 gminy, 266 miejscowości, 10.600 gospodarzy i 50.000 hektarów. Zestawienie to wskazuje, jak nikłe muszą być rzeczywiste wyniki dotychczasowej pracy naszych agronomów społecznych nad ludem. Ale z tego również widzimy, że i metody tej pracy nie mogą zupełnie wystarczać, jeżeli przy dotychczasowej działalności długoletniej i przy znacznych zasiłkach państwowych i samorządowych jest takie małe przenikanie kultury rolnej na wieś. Wprawdzie nasze organizacje rolnicze działają nie tylko przy pomocy zawodowych pracowników, ale i przy pomocy Kółek rolniczych. Kółek tych mamy jednak nie więcej niż kilka tysięcy, a więc i w tym względzie musimy stwierdzić, że całe trzy miliony drobnych wytwórców do Kółek nie należy (na 3.200.000 drobnych gospodarzy — należy do Kółek nie więcej nad 200.000). Cóż więc dziwnego, że można zwiedzać cały kraj, a na ślad istotnych wpływów na postęp rolniczy drobnych gospodarstw rzadko się natrafi.

Podobnie ze szkołami rolniczymi. Mamy ich 117.

*) Władysław Grabski: „Reforma agronomji społecznej“.

W-1749/78/80

Mają one 4.100 uczniów, z których kończy kurs nie więcej jak 3.000 młodzieży wiejskiej rocznie. Przy ilości 3.200.000 drobnych gospodarstw kontyngent roczny nowych gospodarzy wstępujących w życie samodzielnie należy liczyć najmniej na 100.000. A więc dzisiejsze szkoły dają nam 1/33 tego co potrzeba, by roczny ogólny kontyngent dorastającej młodzieży był wyrobiony na gospodarzy (i to o ile wszyscy kończący wracaliby do roli, a wiemy, że b. znaczny procent tego nie czyni). Szkolnictwo rolnicze dla włościan tak jak jest dzisiaj postawione — to fikcja jeszcze bardziej daleka od rzeczywistego wpływu na postęp rolniczy ogółu drobnej własności, niż działalność naszych organizacji rolniczych.

Taki oto jest punkt wyjścia.

Jeżeli teraz dochodzimy do wniosku, że dzisiejsze nasze metody pracy są fałszywie postawione, należy doszukiwać się, w czym leży ich błąd. Nietrudno na to odpowiedzieć: metody te lekceważyły zadania powszechności i dla skutku masowego jest tylko jeden sposób: ułożenie planu, obejmującego całą powszechność drobnych wytwórców rolnych.

Plan przedstawiony przez Szanownego autora polega na tem, aby co rok 100.000 młodych rolników drobnych gospodarzy mogło wchodzić w życie jako wytwórcy z przygotowaniem fachowem dla swojej pracy na własnym warsztacie, oraz by 3.200.000 drobnych rolników było objętych sposobami ulepszonych metod wytwarzania. Dla pierwszego zadania potrzeba nie mniej jak 2.000 ośrodków nauczania, licząc jeden ośrodek na 50 osób, dla drugiego potrzeba nie mniej jak 30.000 ośrodków oddziaływania, licząc jeden ośrodek na 100 osób.

Ale nie możemy tu przedrukowywać całego projektu. Wszystkich interesujących się tą sprawą — śmiało mówimy, — pierwszej potrzeby, odsyłamy do omawianej broszury; winni ją przeczytać.

Tu pragnęlibyśmy wypowiedzieć jedną z wielu nasuwających się przy czytaniu myśli. Mianowicie, na podniesienie zasługuje — system premjowania, wbrew powszechnie dotąd stosowanemu systemowi subwencji, obdarowywania. Idzie o unikanie, na każdym kroku, — bezkontrolnych zasiłków. Klasycznie błędną była pod tym względem próba stwarzania wzorowych gospodarstw u wybranych gospodarzy. T-wo rolnicze urzą-

dzało takiemu rolnikowi budynki gospodarcze wzorowe, racjonalną oborę, racjonalną chlewnię, kurnik, wstawiało rasowego buhaja, knura i t. d. A to wszystko w nadziei, że sąsiedzi - gospodarze będą przyglądali się wzorom i naśladowali je u siebie. Otóż sąsiedzi tego wcale nie czynili, w części przez zazdrość, że to nie u nich zrobiono, w części — jak mówili: „widać, że na takie zbytki chłopa nie stać, skoro Panowie aż z Krakowa musieli temu to wszystko dać zadarmo”. System ośrodków gospodarczych, kierowanych przez agronoma społecznego, a stanowiących własność drobnych rolników, oparty o premjowanie dobrej woli i wysiłków własnych, premjowanie i samych agronomów poza normalną płacą za stwierdzone istotne polepszanie się gospodarstw drobnych rolników; system konkursów gospodarczych i t. p. jest jedynie zdrową metodą, straszającą się w hasło: pracuj, a ja ci dopomogę.

Autor podaje przybliżone koszty akcji, obejmującej cały kraj z tem, że przeprowadzona ona będzie w ciągu 10 lat. Roczny wydatek nie przeniósłby 5 milionów złotych. W tem udział samorządu powiatowego wyraża się w kwocie 460.000, a gminnego — 630.000 złotych. Organy samorządu winny w szczególności dostarczać: lokali na kursy dokształcające dla młodzieży wiejskiej, lokali w ośrodkach kultury rolniczej; urządzenie izb na komplety nauczania rolniczego, urządzenie pomieszczeń dla poradni w ośrodkach kultury rolniczej — a wszystko obliczone w pieniądzech wyniosłoby łączną kwotę dla samorządu — 1.090.000 zł.

Na zakończenie wspomnieć tylko trzeba, że nim ten gigantyczny projekt (nie co do kosztów, ale ze względu na objęcie nim całego kraju) wyda się możliwym do wykonania władzom państwowym, już dziś możliwe jest częściowe przyczynienie się do jego zrealizowania w postaci przygotowywania potrzebnych 2.000 agronomów społecznych. O tem była mowa w „Samorządzie” (w Nr. 1 z r. b. art. p. t. „Kształcenie agronomów społecznych” — Wł. Grabskiego).

Idzie o to, że każdy Sejmik, przeznaczający w budżecie swoim pewną kwotę na stypendjum dla słuchacza szkół akademickich, uczyni dobrze, udzielając to stypendjum kandydatowi do Wyższego Studium rolniczego w Wyższej Szkole Gosp. Wiejskiego lub którejś z wszechnic, gdzie studja takie są urządzone.

J. B.

Bawarskie ustawodawstwo o samorządzie terytorjalnym

Wstęp.

Pierwsze jednolite uregulowanie prawa gminnego w Bawarii z prawego brzegu Renu przyniósł edykt gminny z 24 września 1808 r., który wkrótce już jednak zastąpiony został nowym edyktem gminnym z 17 maja 1818 r. Ten ostatni poddany został zasadniczej zmianie ustawą z dn. 1 lipca 1834 r. i obowiązywał odtąd jako t. zw. zrewidowany edykt gminny. Charakterystyczną stroną tego edyktu stanowiła daleko idąca kuratela ze

strony nadzoru państwowego nad samorządem gminnym. W Palatynacie Reńskim obowiązywało natomiast francuskie prawo gminne, zaprowadzone tamże z końcem epoki napoleońskiej. Aż do roku 1869 prawo to ze strony bawarskiego ustawodawstwa podległo zmianom tylko w niektórych szczegółach.

Praktyczne zastosowanie przepisów powyższego edyktu i gminnego ustawodawstwa francuskiego pozostawiało jednak wiele do życzenia. To też coraz silniej poczęto się domagać reformy ustawodawstwa gminne-

go. Żądaniom tym stało się zadość dopiero w r. 1869 przez wydanie dwóch ustaw gminnych z 29 kwietnia 1869 r., a mianowicie osobnej ustawy dla Palatynatu Reńskiego, a osobnej dla Bawarii z prawego brzegu Renu. Jakkolwiek nie udało się doprowadzić do zupełnego ujednolicenia prawa gminnego w całej Bawarii, to jednak obie wspomniane wyżej ustawy zawierają wiele postanowień, zgodzających się ze sobą nie tylko co do myśli przewodniej, lecz nawet co do brzmienia poszczególnych przepisów. W każdym razie obie powyższe ustawy stanowią wybitny krok naprzód nie tylko w rozwoju bawarskiego samorządu gminnego, ale w ogóle w rozwoju niemieckiego ustawodawstwa gminnego.

Wydane ustawy liczyły się już więcej z prawem gmin do samodzielności, usunęły pozostałości zbyt daleko posuniętej kurateli państwowej nad gminami i ustaliły zasadę, że gminom służy prawo załatwiania swych spraw przez przedstawicieli, wychodzących z wolnego wyboru całego obywatelstwa, i że postanowienia gmin w ich sprawach — z wyjątkiem niewielu w ustawie wyraźnie określonych przypadków — nie wymagają żadnego zatwierdzenia ze strony władz państwowych. Ten stan rzeczy uległ jeszcze dalszej zmianie na lepsze z chwilą wydania ustawy z dn. 8 sierpnia 1878 r. o trybunale administracyjnym. Ustawa ta bowiem zapewniła gminom ochronę administracyjno - sądową przeciw ewentualnym naruszeniom ich prawa do samorządzenia się przez państwowe władze nadzorcze. Z punktu widzenia ówczesnych stosunków obie wspomniane ustawy gminne mogą być uważane za wzorowe tak, że mimo późniejszych przesunięć w dziedzinie stosunków gospodarczych i społecznych nie było potrzeby dokonywania w nich wielu zmian. Dopiero po wojnie, skutkiem radykalnego przełomu w stosunkach prawno-politycznych i społecznych w całym Niemczech a więc także i w Bawarii, sprawa reformy ustawodawstwa gminnego i w ogóle samorządowego w Bawarii stała się szczególnie aktualną.

Czyniąc zadość ogólnie wyrażanym żądaniom, wydano za ministerjum Hoffmana ustawę o samorządzie z dnia 22 maja 1919 r. (*Selbstverwaltungsgesetz*), która wprowadziła pewne istotne zmiany do dawnego ustawodawstwa o samorządzie terytorjalnym, pozostawiając pozatem dawne ustawy w mocy. Do najważniejszych zmian, jakie wprowadziła ustawa z 22 maja 1919 r., należy zaliczyć przede wszystkim zastąpienie systemu dwuizbowego, obowiązującego dotychczas z prawej strony Renu, systemem jednoizbowym, istniejącym oddawna w Palatynacie. W miejsce więc dwóch organów, t. j. magistratu i kolegjum przedstawicieli gminy (*Gemeindebevollmächtigte*) wprowadzono radę gminną względnie miejską jako jedyne kolegjum naczelne gminy, które wraz z burmistrzem, będącym jego członkiem i przewodniczącym, sprawuje całą administrację gminy. Ponadto zmieniono organizację i strukturę powiatu (*Bezirke*) i obwodów (*Kreise*) ziemskich.

Reformy powyższe, a w szczególności wprowadzenie systemu jednoizbowego, przyjęte zostały przez wszystkie sfery społeczne i polityczne z wielkim uznaniem i rychło wżyły się w społeczeństwo. Przyjął się zwłaszcza w całej pełni system jednoizbowy reprezentacji gminnej, gdyż zapewniał on przedstawicielom oby-

watelstwa miejscowego bezpośredni i czynny udział w całej administracji gminy. Ponieważ jednak pomimo szeregu zasadniczych zmian, idących zresztą po linii życzeń i przekonań ogółu społeczeństwa, dawne ustawodawstwo samorządowe obowiązywało w zasadzie nadal, ujawniła się wkrótce niepewność prawna co do mocy obowiązującej, interpretacji i stosowania pewnych przepisów. Wywołało to prąd, nawołujący do ustalenia położenia prawnego przez odpowiednie skodyfikowanie, i to w drodze ustawodawczej, całokształtu obowiązujących przepisów.

Pojawiły się więc projekty, mające na celu ustalenie przepisów obowiązujących ordynacji gminnej, powiatowej i obwodowej. Projekty te wprowadzały jednak w dotychczasowym stanie rzeczy tak wielkie, a dla rozwoju samorządu terytorjalnego tak ujemne zmiany, że bawarski związek miast wystąpił przeciwko nim w roku 1925 z bardzo energicznym protestem. Pod wpływem powstałej opozycji opracowano więc w r. 1926 nowe projekty ustaw samorządowych, uwzględniające już w znacznej mierze dotychczasowe tradycje swobody samorządu w Bawarii i postulaty miast bawarskich. Opierając się na tych ostatnich projektach, sejm wolnego państwa bawarskiego, po szeregu długich i szczegółowych debatach, uchwalił w dniu 17 października 1927 r. nowe ustawy samorządowe dla Bawarii, a mianowicie ordynację dla gmin (b. o. g.), ordynację powiatową (b. o. p.) i ordynację obwodową (b. o. o.). Ustawy te weszły w życie z dniem 1 kwietnia 1928 r.

I. Bawarska ordynacja gminna.

Bawarska ordynacja gminna (b. o. g.) obejmuje 166 artykułów. Układ materji nie wydaje się systematycznym i pozwalającym na łatwe orientowanie się w przepisach poszczególnych. Położyć to zapewne należy na karb tego faktu, że ustawodawcy zależało raczej na skodyfikowaniu dotychczas obowiązujących przepisów niż na radykalnej przeróbce i przesegregowaniu całego materiału legislacyjnego. Wobec braku systematycznego podziału orientować się można w ustawie tylko napisami, jakie tu i owdzie przy niektórych artykułach są podane. Kierując się podług ważniejszych z tych napisów, stwierdzić można, że ordynacja w początkowej swej części reguluje sprawę charakteru i terytorjum gmin, następnie sprawę ich ustroju wewnętrznego i organów, działalność tychże organów i sprawy samorządu gminnego, w dalszej części załatwianie spraw z zakresu administracji państwowej i policji, nadzór państwowy oraz wybory gminne, a wreszcie gminne prawo urzędnicze, sprawy fundacyj i organizację związków międzykomunalnych (*Zwecksverbände*). Artykuły 142 — 146 b. o. g. obejmują postanowienia końcowe.

a) Charakter i terytorjum gminy.

Ordynacja gminna wychodzi z tego założenia, że gminy są korporacjami prawa publicznego z prawem samorządzenia się w ramach ustaw (art. 1 b. o. g.). Stwarza ona obecnie równe prawo dla gmin miejskich i ziem-

skich zarówno z prawego, jak i lewego brzegu Renu. Dotychczasowe miasta i gminy targowe (Märkte) zatrzymują swoje oznaczenia; innym gminom może być w przyszłości przyznane takie oznaczenie przez bawarskie ministerstwo spraw wewnętrznych, co jednak rzeczowo nie ma wpływu na zmianę ustroju lub zakresu działania gminy. Specjalnie uregulowane jest w pewnym względzie tylko prawo gmin wydzielonych z pod nadzoru państwowej władzy powiatowej (kreisumittelbare städte — art. 54 i dalsze b. o. g.) t. j. gmin bezpośrednio podległych rejencji obwodowej (Kreisregierung) oraz prawo niektórych gmin o określonej liczbie mieszkańców.

Gminami wydzielonymi są gminy, które w chwili wejścia w życie ordynacji gminnej podporządkowane było bezpośrednio rejencji obwodowej. Innym gminom, liczącym z reguły co najmniej 10.000 mieszkańców, może być przyznane przez bawarskie ministerstwo spraw wewnętrznych prawo gminy wydzielonej.

Każda nieruchomości gruntowa musi należeć do terytorjum pewnej gminy (art. 3 b. o. g.). Wyjątek stanowią tylko większe lasy, góry i jeziora w położonej po prawym brzegu Renu dzielnicy Bawarii, które dotychczas nie należały do obszaru żadnej gminy. Terytorja te wraz z wyłączeniem ze związku gminnego posiadłościami dawnej koburskiej części kraju stanowią samodzielne dla siebie obszary. W obszarach tych obowiązani są ich właściciele spełniać prawno - publiczne obowiązki gmin. Wykonywanie policji państwowej jakoteż nadzoru państwowego należy tutaj do starostwa (Bezirksamt). Przepisy w sprawie nadzoru państwowego nad gminami mają zresztą na tych obszarach odpowiednie zastosowanie.

W obrębie gmin mogą nadal istnieć miejscowości. Są to osady o własnym terytorjum i z własnym majątkiem. Zadaniem ich jest zarządzać tym majątkiem, utrzymywać go i w tym celu przysługuje im charakter

korporacyjnej prawa publicznego i prawo nakładania danin. Posiadają one własne organy. Nadzór państwowy wykonuje władza nadzorcza nad gminą. Przepisy obowiązujące dla gmin mają w ogólności do tych miejscowości odpowiednie zastosowanie.

Zmiany w terytorjalnym stanie gmin, jakoteż miejscowości i wyłączonych terytorjów, są dopuszczalne, jeżeli wszyscy zainteresowani się na to godzą albo też jeżeli rejencja obwodowa ustali, że istnieje w tym kierunku pilna potrzeba publiczna. Zmiany zarządza bawarskie ministerstwo spraw wewnętrznych albo też upoważniona do tego rejencja obwodowa (art. 5 ust. 1 b. o. g.). Przy dokonywaniu zmian granic należy uregulować drogą porozumienia się zainteresowanych stosunki majątkowe, prawa i obowiązki w odniesieniu do istniejących zakładów, budynków i urządzeń, przejście urzędników i pracowników, jako też zobowiązań, wynikających w odniesieniu do tych ostatnich z ich stosunku służbowego. Jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do skutku, wówczas rozstrzyga rejencja obwodowa, a w drugiej i ostatniej instancji trybunał administracyjny orzeczeniem, powziętem na podstawie słusznej oceny stanu rzeczy.

Ważnem jest postanowienie, że publiczno - prawne postanowienia gminy, z którą połączenie następuje, nabywają mocy obowiązującej od chwili połączenia także i na terytorjum włączonym i że przepisy na tem terytorjum obowiązujące tracą z tą chwilą równocześnie moc obowiązującą. O ile pobyt w gminie stanowi podstawę pewnych praw i obowiązków, natenczas zachodzący przed zmianą pobyt na terytorjum włączonym uchodzi jako pobyt w nowej gminie. Urzędnicy gminni, którzy mają być przejęci od innej gminy, muszą wstąpić w służbę nowej gminy, o ile im zapewnionem zostanie stanowisko odpowiadające ich wykształceniu zawodowemu i o ile zachowane im zostaną ich dotychczasowe prawa.

D. c. n.

Dr. Kazimierz Windakiewicz.

Zamierzenia inwestycyjne związków komunalnych na Wołyniu

Wyczerpujące przedstawienie obecnego stanu gospodarki samorządowej w województwie Wołyńskim stanie się możliwem dopiero ku jesieni, po otrzymaniu i należytem opracowaniu przez Urząd Wojewódzki sprawozdań z wykonania budżetów za rok 1927/1928.

Wobec znacznych a zrozumiałych w naszych warunkach zmian przy wykonaniu budżetów, sprawozdania te stanowią jedynie miarodajną podstawę do sądu o wynikach działalności związków komunalnych, zwłaszcza, gdy chodzi o wnioski, przeznaczone dla użytku opinii publicznej.

Na tem miejscu chciałbym przedstawić plan gospodarki inwestycyjnej.

Upřednio wszakże kilka cyfr odnośnie do działalności związków komunalnych w ubiegłym okresie budżetowym.

Najwyższa cyfra budżetu pow. zw. kom. wynosi 1.356.546 (pow. Krzemieniecki), najniższa 486.750 zł.

(pow. Horochowski), w miastach wydzielonych najwyższa 1.643.509 a 744.203 zł. najniższa.

Koszty administracji stanowią w pow. zw. kom. maksimum 14,56% (p. Kostopol), minimum 5,57% (p. Luboml), komunikacji maksimum 34,26 (p. Dubno), minimum 4,93 (p. Luboml), rolnictwa maksimum 41,16 (p. Luboml), minimum 6,43 (p. Równe), zdrowotności maksimum 38,46, minimum 4,93, opieki społecznej maksimum 15,34 (Kowel), minimum 0,51 (Horochów).

Mamy zatem do czynienia z wielką różnicą świadczeń poszczególnych związków komunalnych na te same cele, przyczem charakterystyczną dla warunków wołyńskich jest wysokość świadczeń większości związków na cele szpitalnictwa oraz niektórych związków na cele opieki społecznej, a właściwie utrzymanie zakładów opiekuńczych.

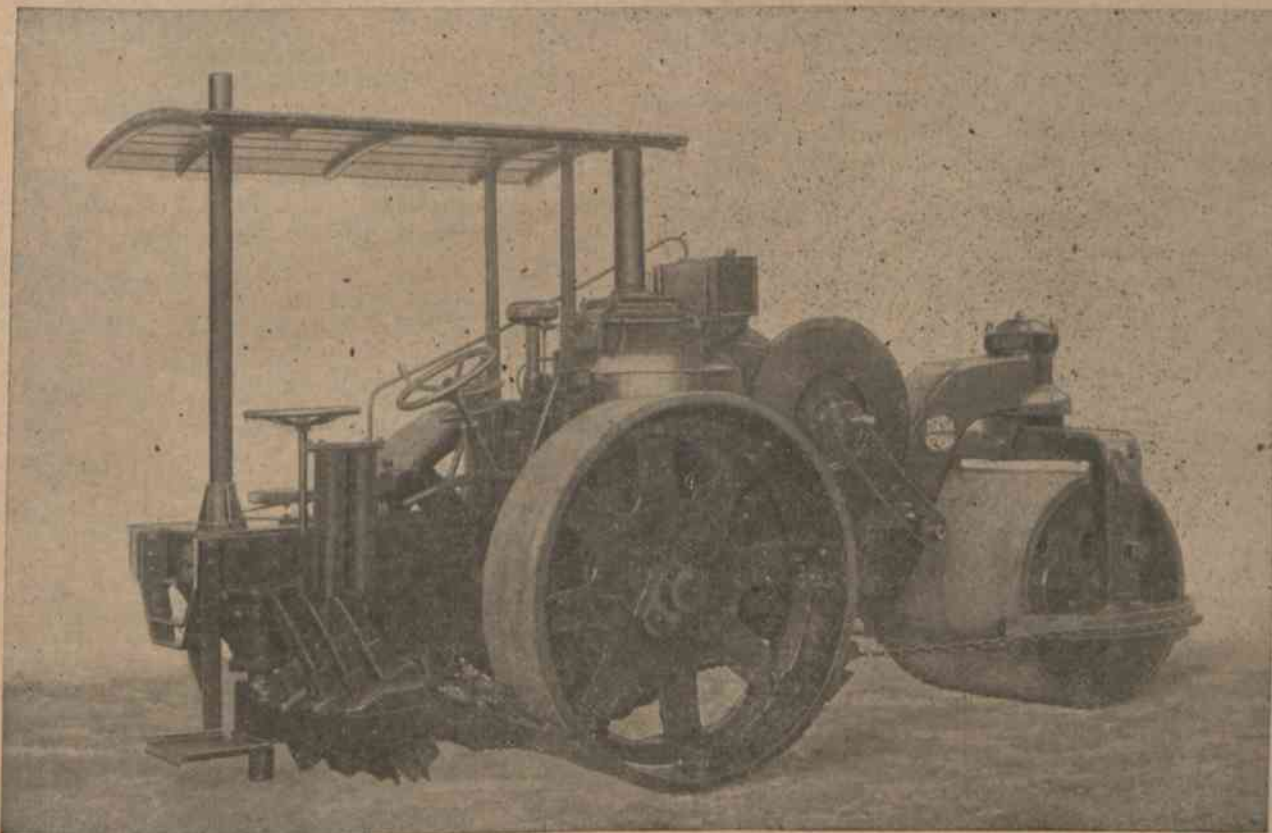
Oczywiście, że w wykonaniu stosunek ten ulegnie poważnym niekiedy zmianom.

Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura

Spółka Akcyjna Górn. Hutn.
wyłączne przedstawicielstwo:

GÓRNOŚLĄSKIE TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWE

DAWNIEJ: TOWARZYSTWO DLA PRZEMYSŁU ROLNEGO
Warszawa, Sewerynow 3. Tel.: 221-44, 247-66, 247-54.
Skrót telegr.: „GETEPE“.



Walce drogowe motorowe syst. „Kemna-Zgoda“

wagi netto 10,5 i 13 ton, o napędzie silnikami spalinowymi na ropę systemu „Diesel“
patent „Deutz“ — bez kompresorów.

Najniższe koszty eksploatacji — najwyższa wydajność.
Łatwość kierowania i obsługi — Zwrotność i szybkość.
Wytrzymałość konstrukcji — Całkowite zabezpieczenie od kurzu.

w y r ó b

Zakładów budowy maszyn „Huta Zgoda“

WŁASNOŚĆ: GÓRNOŚLĄSKICH ZJEDN. HUT KRÓLEWSKA i LAURA

W miastach wydzielonych koszty administracji stanowią 26,25% maksimum i 15% minimum, komunikacji 16,14 i 10%, zdrowotności 16,8 i 8%, opieki społecznej 13,9 i 7%.

Dotychczasowe obciążenie (1 ha) daninami komunalnymi dają maksimum 4,80 gr. (Krzemieniecki), minimum 1,75 (Kostopolski). Na jednego mieszkańca wypada maksimum 8,29 gr. (Kowelski) minimum 4,17 (Kostopolski).

Opodatkowane grunta I kat. stanowią maksimum 86,77%, minimum 46,11% ogólnej sumy opodatkowanych gruntów.

Jeszcze kilka uwag odnośnie do gospodarki gmin wiejskich.

Zasadniczą bolączką stanowi wysoki odsetek kosztów administracji, przeciętnie 49,46%. Notoryczne przeciążenie urzędów gminnych czynnościami z zakresu poruczonego jest przyczyną tego zjawiska.

Katastrofalny stan dróg gminnych ulega pewnemu polepszeniu, tempo jednak powinno być znacznie przyspieszone. Pod tym względem wywieramy nacisk na związki powiatowe, aby odstępowały gminom stosowną część wpływów z opłat drogowych oraz, aby wykorzystywały w najszerszym zakresie szarwark z zapewnieniem gminom pomocy technicznej i nadzoru.

W zakresie budowy szkół wysiłki samorządu nie pozostają w żadnym stosunku do potrzeb. Narazie jednak pod tym względem jesteśmy bezsilni.

Gdy mowa o rozbudowie gospodarki komunalnej, należy mieć na względzie, że już ubiegły okres budżetowy stanowi o zasadniczej zmianie, jaka nastąpiła po katastrofalnym okresie kurczenia się gospodarki samorządowej w dobie dewaluacji i t. zw. oszczędności.

Dla ilustracji przytoczę, że na ogólną liczbę 19 miast wołyńskich, budżety 18 miast już w roku 1927/8 wykazują w porównaniu do roku 1926 ogromną zwyżkę.

Procentowo zwyżka ta wyraża się w cyfrach od 16% do 236%.

Jakkolwiek, rzecz oczywista, stosunek ten ulegnie w wykonaniu poważnym niekiedy zmianom, to przecież odczuwa się tempo rozwoju.

Przeglądając plan inwestycji, opracowany przez związki komunalne (wiejskie, miejskie i powiatowe) na okres lat najbliższych, stajemy wobec cyfr, które na pierwszy rzut oka mogą spowodować wrażenie, że zamierzenia nie są oparte na realnych możliwościach finansowych.

Ogólna suma kosztów inwestycyjnych w dziale przedsiębiorstw komunalnych wynosi przeszło 41 milionów złotych, w tem budowa kanalizacji 11½, wodociągów 10½, elektrowni 10, rzeźni 5½, hal targowych 2 miliony złotych.

Koszty inwestycyjne w dziale komunikacji zapreliminowane w ogólnej sumie 61½ miliona zł. w tem na budowę 800 klm. dróg o twardej nawierzchni 48 milionów złotych.

W dziale oświaty (budowa szkół) 33½ milionów,

w dziale zdrowotności 18½, w dziale rolnictwa 12½ milionów złotych, w tem 9½ milionów, na inwestycje w zakresie meljoracji, w dziale opieki społecznej 4½ miliona, w dziale popierania przemysłu i handlu (szkoły zawodowe) 6½ milionów zł., w dziale kultury i sztuki 2, w dziale bezpieczeństwa 2, w dziale administracji (budynki) blisko 10 milionów, w dziale majątku 3 miliony.

Ogółem suma preliminowanych kosztów inwestycyjnych wynosi około 197 milionów złotych, w tem na okres najbliższego 3-lecia przeszło 68 milionów złotych.

Przytaczając te cyfry, zastrzegam się, iż nie leży w zamiarach moich przekonywanie, że całkowita realizacja projektów inwestycyjnych może nastąpić w ciągu tego okresu, w którym związki komunalne wykonać je zamierzają.

Powiem, że, według mego zdania, najbardziej nawet korzystna konjunktura finansowa nie może zapewnić całkowitego wykonania tych zamierzeń we wskazanym okresie czasu.

Sądzę jednak, że nawet w wypadku, gdyby plan inwestycyjny został wykonany w ⅓ części, to jeszcze osiągnie się skutki wielkiej doniosłości.

Ażeby nabrać przekonania o realnych możliwościach wykonania planów inwestycyjnych, wystarcza rzut oka na wykaz pożyczek długoterminowych, które już w okresie ostatnich kilku miesięcy zostały uchwalone przez reprezentację związków komunalnych, uzyskały zatwierdzenie władz nadzorczych i znajdują się w stadium realizacji.

Otóż suma pożyczek tych sięga, jak dotąd, 12 milionów, 114 tys. złotych, w tem miasta obciążone są sumą 6 milionów 64 tysięcy złotych, powiatowe związki komunalne sumą 6 milionów 50 tysięcy złotych.

Ponadto w toku zatwierdzenia znajdują się uchwały 2 powiatowych związków komunalnych na sumę 900 tysięcy złotych, co razem z poprzednimi wynosi sumę 13 milionów złotych, stanowiąc 19,12% ogólnych kosztów preliminowanych na okres najbliższego trzylecia.

Wreszcie chcę wskazać, na jakie cele uchwalone zostały wspomniane wyżej pożyczki.

W powiatowych związkach komunalnych przeważają inwestycje drogowe (8 powiatów razem około 4 milionów złotych), dalej nabycie nieruchomości i budowa gmachu sejmikowego (2 powiaty — 780 tysięcy złotych), budowę szpitali (3 powiaty — 650 tysięcy złotych), cegielni (1 powiat — 600 tysięcy złotych), meljoracja rolna (1 pow. — 280 tys. zł.), szkoła rolnicza (1 powiat 93 tysiące zł.).

W miastach projektuje się użycie pożyczek inwestycyjnych na budowę względnie rozbudowę elektrowni, rzeźni, hal targowych, wodociągu, betoniarni.

Inwestycje, szczególnie drogowe i rolne, posiadają dla podniesienia gospodarczego kraju, dla podniesienia dobrobytu ludności, znaczenie wręcz decydujące.

Należyte wyzyskanie sprzyjających konjunktur finansowych stanowić może o dalszych losach Wołynia.

W tym stanie rzeczy zmuszoną jest władza nadzorcza stosować, o ile to dotyczy rozbudowy gospodarki inwestycyjnej — politykę wysoce liberalną, unikając,

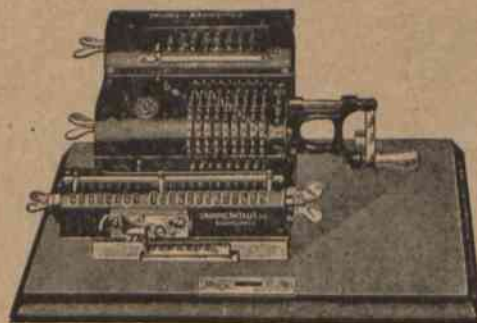
z narażeniem się niekiedy na zarzut, że się tak wyrażę, krańcowości, momentu krępowania inicjatywy i tempa rozbudowy.

Józef Śleszyński.

Oszczędzają czas — oszczędzają pieniądze



Najpewniejsze i najlepsze
nawet przy najbardziej skom-
plikowanych obliczeniach
maszyny do rachowania



BRUNSVIGA

Dalton

Tow. BLOCK-BRUN, Sp. Akc.

WARSZAWA — HOTEL BRISTOL

Oddziały: Katowice, Kraków, Lwów, Łódź, Poznań, Wilno, Gdańsk.

Dookoła spraw samorządowych

POŻYCZKI OSTATNIO PRYZNANE PRZEZ BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO.

Rada Nadzorcza Banku Gosp. Krajowego przyznała na posiedzeniu w d. 25-m maja r. b. następujące pożyczki:

	Kwota żądana	ce l	kwota przyznana
Powiat Włocławek woj. Warszawskie	425.000.— zł.	elektryfikacja powiatu i budo- wa dróg	250.000.— zł. w zł.
Miasto Garwolin woj. Lubelskie	60.000.— zł.	wykończenie rzeźni, budowa łaźni i studzien	60.000.— dodat. do po- przednio przyznaczonych 70.000.— w 8% obl.

Pozatem Dyrekcja w dniach 16 i 23 maja 1928 roku przyznała:

	Kwota żądana	ce l	kwota przyznana
Powiat Lubomł woj. Wołyńskie	560.000.— zł.	budowa dróg	150.000.—
Miasto Miasteczko woj. Śląskie	20.000.— zł.	spłata pożyczki w n/Oddz. w Ka- towicach zaciąg- niętej na inwest- ycje miejskie.	20.000.— zł. w złocie
Miasto Druskieniki woj. Białostockie	750.000.— zł.	budowa rzeźni i przebudowa mostu	50.000.— zł. w złocie
Gmina wiejska Troszczyń woj. Poznańskie	15.000.— zł	budowa dróg	15.000.— zł. w złocie

POŻYCZKI DOLAROWE BANKU GOSPODARSTWA KRAJOWEGO.

W n-rze 16 „Samorządu” z r. b. podaliśmy informacje o planie spożytkowania pożyczki dolarowej, jaką Bank Gospodarstwa Krajowego zamierzał zaciągnąć w Stanach Zjednoczonych. Umowa o pożyczkę nie doszła jednak narazie do skutku, mimo to Bank przystąpił do udzielania pożyczek dolarowych, w kwotach w stosunku do pierwotnego planu, zmniejszonych do połowy.

Pożyczki przyznawane są na cele rozbudowy sieci drogowej, więc na budowę dróg, oraz cele pomocnicze jak: zakup narzędzi, betoniarnie i t. p. Kilka pożyczek obejmuje także i inne cele.

Poniżej podajemy wykaz pożyczek, do których realizacji Bank już przystąpił. Obok podajemy kwoty pożyczek przyznaczonych według planu pierwotnego.

**Wykaz pożyczek dolarowych udzielonych
powiatowym związkom komunalnym przez Bank Gospodarstwa Krajowego.**

P o w i a t	Cel pożyczki	Suma pożyczki przyznana	Suma obecnie wyplacona	Ma inne za- ciągnięte już pożyczki
Woj. Centralne				
1. Pultusk	budowa dróg	100.000	35.000	ma
2. Sierpc	budowa dróg i meljoracje	60.000	30.000	nie
3. Rypin	budowa dróg	50.000	20.000	ma
4. Radzymin	budowa dróg	100.000	50.000	nie
5. Chełm	budowa dróg i podstawowe meljoracje	100.000	40.000	ma
6. Krasnystaw	budowa dróg	100.000	35.000	ma
7. Biała Podlaska	budowa dróg i elektrownia	80.000	40.000	ma
8. Puławy	budowa dróg i mostu	100.000	50.000	nie
9. Garwolin	" "	100.000	40.000	ma
10. Tomaszów Lub.	budowa dróg	100.000	50.000	ma
11. Hrubieszów	budowa dróg i klinkierni	120.000	60.000	ma (dla gmin)
12. Lublin	budowa dróg	150.000	70.000	nie
13. Węgrów	" "	30.000	15.000	ma
14. Lubartów	" "	100.000	50.000	nie
15. Zamość	" "	100.000	35.000	ma
16. Biłgoraj	" "	50.000	20.000	ma
17. Włodawa	" "	70.000	25.000	ma
18. Konstantynów	" "	40.000	15.000	ma
19. Janów Lub.	" "	100.000	40.000	nie
20. Radom	" "	70.000	25.000	ma
21. Miechów	" "	100.000	50.000	ma
22. Kielce	" "	100.000	35.000	ma
23. Bielsk Podl.	" "	70.000	35.000	nie
24. Wołkowyż	" "	100.000	50.000	nie
25. Grodno	" "	80.000	40.000	nie
Woj. Wschodnie				
26. Kosów Poleski	budowa dróg i betoniarni	50.000	20.000	ma
27. Nowogródek	budowa dróg, betoniarni, cegielni, drukarni	100.000	50.000	nie
28. Łuck	budowa dróg	100.000	50.000	nie
29. Pińsk	budowa dróg i betoniarni	50.000	25.000	nie
30. Postawy	budowa dróg, sierocińca i przychod- ni lekarskich	50.000	25.000	nie
31. Nieśwież	budowa dróg	100.000	35.000	ma
32. Włodzimierz Woł.	" "	50.000	20.000	ma
33. Święciany	budowa dróg, rzeźni, szpitala	60.000	30.000	nie
34. Sarny	budowa dróg i kamieniołomy	80.000	40.000	nie
35. Kostopol	budowa dróg i meljoracje	60.000	30.000	nie
36. Stołpce	budowa dróg, inwestycje w cegielni	50.000	25.000	nie
37. Dubno	budowa dróg, rzeźni i hal	100.000	50.000	nie
38. Horochów	budowa dróg	70.000	35.000	nie
39. Słonim	budowa dróg, cegielni, betoniarni	60.000	30.000	nie
40. Kowel	budowa dróg	60.000	30.000	nie
41. Kobryń	budowa dróg i betoniarni	60.000	20.000	ma
42. Krzemieniec	elektryfikacja i różne inwestycje	50.000	25.000	nie
Woj. Zachodnie				
43. Morski (Wejherowo-Puck)	budowa dróg	100.000	50.000	nie
44. Szamotuły	" "	80.000	40.000	nie
Woj. Południowe				
45. Nowy Targ	budowa dróg	60.000	30.000	nie
46. Zbaraż	" "	50.000	25.000	nie
47. Skalaż	budowa dróg i kupno narzędzi	45.000	25.000	nie
48. Lwów	budowa dróg i betoniarni	80.000	40.000	nie
49. Bóbrka	budowa dróg	60.000	30.000	nie
50. Zółkiew	budowa i remont dróg	60.000	30.000	nie
51. Brody	budowa dróg	70.000	30.000	ma
52. Trembowla	" "	40.000	15.000	ma
53. Tarnopol	budowa dróg i mostów	50.000	25.000	nie
Różne				
54. Pomorski Woj. Związek Krajowy	elektryfikacja	1.300.000	700.000	nie
55. Związek elektr. Chełmno-Świe- cie—Toruń	"	250.000	150.000	nie

Z Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego

ZEBRANIE ZARZĄDU.

W dn. 16-m maja obradował Zarząd Rady Zjazdów Samorządu Ziemskiego na kolejnym swem zebraniu. Przedmiotem obrad tego zebrania Zarządu były następujące sprawy: 1) sytuacja obecna w zakresie kredytu komunalnego, oraz projekt ustawy o związkach wyrównawczych i rewizyjnych komunalnych kas oszczędności, 2) sprawa zwołania Państwowej Rady Samorządowej, 3) sprawy Pow. Wystawy w Poznaniu, 4) oraz szereg spraw bieżących.

1. Zarząd debatował nad sprawą organizacji kredytu komunalnego, przyczem omawiana była sytuacja, wytworzona dążeniami do centralizacji kredytu komunalnego przez jeden z banków państwowych, co mogłoby szkodzić rozwojowi kredytu, opartego na współdziałaniu związków samorządowych w postaci istniejących banków komunalnych w Warszawie i Poznaniu. Zarząd w myśl uchwał Rady zjazdów Samorządu Ziemskiego z lutego r. b. („Samorząd” nr. 9) postanowił wystąpić z odpowiedniami w tej sprawie wnioskami i przedstawieniami do ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu, nadto zaś wnieść tę sprawę po przygotowaniu pod obrady Rady Samorządowej.

W obradach zarządu nad tą sprawą, jak również nad projektem ustawy o związkach wyrównawczych i rewizyjnych kas oszczędności wziął udział dyrektor Komunalnego Banku Kredytowego w Poznaniu, p. Adamczewski.

2. Zarząd postanowił za pośrednictwem członków Rady samorządowej wystąpić o rychłe zwołanie Rady dla rozpatrzenia szeregu przygotowywanych projektów ustawowych jak: 1) o organizacji służby zdrowia, 2) noweli do ustawy drogowej, 3) wspomnianego powyżej projektu ustawy o związkach kas oszczędności, nie mieszczących się w ramach rozporządzenia o związkach międzykomunalnych.

3. Łącznie z przedstawicielami Związku Miast pp. Borzęckim i Szpotkańskim ustalone zostały szczegóły powołania wspólnej komisji Związku Miast i Rady Zjazdów dla spraw udziału samorządu w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu. Nadto Zarząd wysłuchał sprawozdania o dokonanych pracach w tej dziedzinie i postanowił zaangażować specjalną siłę dla prac związanych z Wystawą.

W zakresie spraw bieżących omawiał m. in. organizację, oraz tematy ogólnego zjazdu przedstawicieli sejmików powiatowych, który ma odbyć się na jesieni r. b.

W obradach Zarządu, którym przewodniczył prezes J. Zdanowski, poza wymienionymi powyżej zaproszonymi osobami, wzięli udział członkowie Zarządu pp. J. Bek, W. Gajewski, A. Bogusławski, W. Dalbor, B. Lipski, Moszyński, Z. Tyralski.

PISMA OKÓLNE ZARZĄDU.

Zarząd rozesłał do Wydziałów Powiatowych następujące pisma okólne, z których przytaczamy ważniejsze ustępy.

W sprawie składki członkowskiej za r. 1928/29.

Wymiar składki podaliśmy w naszym piśmie okólnym z dn. 20 grudnia 1927 r. (Nr. 1 — 9). Składka wynosi w okresie budżetowym 5 zł. od każdego tysiąca mieszkańców powiatu z odliczeniem ludności miast wydzielonych z powiatów oraz miast z ludnością powyżej 25.000 mieszkańców.

Podstawa wymiaru, ustalona przez ostatni zjazd przedstawicieli Sejmików Powiatowych, t. zn. 4 zł. od tysiąca mieszkańców, pozostaje i w r. b. bez zmian, zwyżka do 5 zł. (do maksymalnej granicy 625 zł.) spowodowaną została ułożeniem naszego budżetu na 5 kwartałów, by dostosować nasz okres budżetowy do okresu od 1 stycznia 1928 r. do 31 marca 1929 r., czyli 5 kwartałów.

Budżet przyjęty przez Radę Zjazdów Samorządu Ziemskiego wydrukowaliśmy w Nr. 8 „Samorządu” z r. b.

Ponieważ oczekiwaliśmy ze zwróceniem się do W. Panów o wpłacenie składek aż do czasu początku bieżącego okresu budżetowego, posiłkując się w okresie od 1 stycznia r. b. skromnymi naszymi rezerwami, przeto obecnie uprzejmie prosimy o łaskawe rychłe przekazanie nam składek.

W sprawie Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

I. Stosownie do naszych poprzednich zapowiedzi (nasze pisma okólne: 1) z dn. 22.XI.1927 r., 2) z dn. 28.I.1928 r., 3) z dn. 20 II. 1928 r.), przystępujemy do prac, związanych z przygotowaniem działu samorządu na Wystawie.

Ustalony przez nas ogólny zarys planu w tym zakresie przewiduje zarówno wspólną akcję samorządu ziemskiego i miejskiego jak również i łączny dział samorządu na wystawie. Zarys ten przedstawia się następująco:

Części składowe. Dział samorządu na wystawie dzielić się będzie na trzy części:

1) ogólna, obrazująca całokształt działalności samorządu: a) miejskiego, b) ziemskiego, (powiatów i gmin),

2) poszczególne miasta, powiaty oraz województwa, chcące wystąpić samodzielnie. W tym dziale może być uwzględniony istotny regionalizm ziem, czy powiatów,

3) kilka poszczególnych jednostek wielkich (miast dużych).

Część ogólna. Dział ogólny mieć będzie za zadanie zobrazować w ogólnym ujęciu działalność samorządu, a mianowicie:

1) poszczególne działy, jak: drogi, zdrowie, opieka społeczna, popieranie rolnictwa, szkolnictwo i oświata, przedsiębiorstwa samorządowe, budownictwo i t. p.

2) finanse samorządowe: dochody i wydatki, obciążenie płatników, stosunek do finansów państwowych, ubezpieczeń społecznych i t. p.

O ile możliwości wykazany zostanie stan ilustrowanej dziedziny w r. 1919 t. zn. w chwili powołania do pracy samorządu, wyniki 10-cio letniej jego działalności i ewent. potrzeby w tej dziedzinie do zaspokojenia.

Dział ogólny samorządu miejskiego i ziemskiego wystawione będą oddzielnie, chociaż nie są wykluczone pewne ogólne zobrazowania, jak np. w zakresie finansów.

Inne działy: Poza kilkoma wielkimi miastami (i związkami krajowymi, które wystąpią we własnych pawilonach), przewidujemy możliwość wystąpienia na wystawie poszczególnych miast i powiatów z ekspонатami przygotowanymi we własnym zakresie. Pożądaną tu jest dość wczesne przystąpienie do przygotowania ekspонатów. W celu utrzymania możliwej do osiągnięcia zewnętrznej jednolitości eksponatów, koniecznym jest stałe porozumiewanie się z nami zarówno co do rodzajów, jak i formy oraz wielkości opracowań.

Ponieważ rozporządzać będziemy względnie szczupłym miejscem na wystawie, przeto ewentualne wystąpienie indywidualne oraz zapotrzebowanie na miejsce należy zgłaszać do nas, o ile możliwości niezwłocznie.

Rodzaje eksponatów. Jako rodzaje eksponatów zamierzamy użyć: 1) modele urządzeń i budynków samorządowych, 2) zdjęcia fotograficzne, 3) tablice — o ile możliwości obrazkowe, 4) mapy z rozmieszczeniem zakładów i urządzeń samorządowych, 5) wykresy — w ograniczonej ilości jako mniej nadające się na powszechną wystawę, 6) eksponaty specjalne — jak zdjęcia fotograficzne i t. p.

II. W zakresie spraw wystawy weszliśmy w porozumienie ze Związkiem Miast Polskich. Utworzoną zostanie wspólna komisja, złożona z Zarządów obu organizacji, która ma za zadanie przygotować dział samorządu na wystawie.

III. Jedną z najważniejszych kwestyj obecnie, związanych z wystawą, jest budowa pawilonu samorządowego, w którym znajdzie pomieszczenie cała wystawa samorządowa. Miejsce w ilości około 500 m², jakie zarezerwujemy dla działu samorządowego kosztować będzie około 50.000 złotych, które musimy wpłacić wystawie w najbliższym czasie. Przystąpienie do przygotowania eksponatów również wymaga środków.

Prosimy przeto o przekazywanie nam kwot, przeznaczonych na cele wystawy w budżetach r. b.

Zaznaczamy, że szybkie przekazanie kwot ma również doniosłe znaczenie i dla Zarządu Wystawy, który w okresie obecnym ma najintensywniejsze wydatki (budowle). Stosownie do planu, ustalonego przez Radę Zjazdów Samorządu Ziemskiego, subwencje na rzecz wystawy są wpłacane przez powiaty na nasz rachunek i przez nas przekazywane wystawie, przyczem część oznaczona idzie na pokrycie kosztu urządzenia działu samorządu ziemskiego na wystawie.

Kwoty prosimy wpłacać na specjalne konto w Polskim Banku Komunalnym: — „Biuro Zjazdów — Powszechna Wystawa Krajowa” Nr. 580.

W sprawie kursów dla inspektorów samorządu gminnego.

Biuro nasze zamierza zorganizować w m. czerwcu kilkudniowy kurs dla inspektorów samorządu gminnego. Kurs dla rachmistrzów urządzony przez nasze Biuro w marcu r. b. spotkał się z poparciem i uznaniem Wydziałów Powiatowych, przyczem z wielu stron podniesiono wtedy potrzebę kursu dla inspektorów samorządu gminnego.

Niewątpliwie potrzeba takiego kursu znajduje uzasadnienie w: 1) znacznej ilości nowych dekretów (z mocą ustawy) wprowadzających znaczne zmiany w dotychczas obowiązującym ustawodawstwie, 2) nowych przepisach o rachunkowości gmin, nadto zaś 3) w konieczności stałego pogłębiania zasad i metod sprawowania nadzoru przez wydziały powiatowe nad gminami. Sprawa ostatnia wymaga szczególnie bacznej uwagi jako mająca najbardziej istotne znaczenie dla rozwoju samorządu gminnego. Wykłady na projektowanym kursie pragniemy powierzyć wyłącznie wybitnym specjalistom, i znawcom wykładanych przedmiotów.

Program kursu obejmie następujące wykłady:

1. Ustrój władz administracji ogólnej	godz. 4
2. Ustrój samorządu (zarys ogólny ze szczególnem uwzględnieniem ustroju, uprawnień i zakresu działania gminy)	„ 8
3. Skarbowość gminy	„ 5
4. Rachunkowość gminy	„ 6
5. Gospodarka i budżet gminy	„ 6
6. Biurowość gminy	„ 6
7. Gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe	„ 4
8. Metody zbierania statystyki przez G. U. S.	„ 2
9. Technika przeprowadzania nadzoru (instrukcja dla insp. sam. gminnego)	„ 6

Razem 47

Uzupełnieniem wykładów będą wycieczki i zwiedzania.

Kurs ma się odbyć w dn. 20 — 28 czerwca r. b. Opłata wyniesie 30 zł. od osoby.

Dla zgłaszających się uprzednio będziemy mogli służyć pomocą w znalezieniu niedrogiego pomieszczenia.

Zapisy na kurs przyjmujemy do dn. 5 czerwca r. b., poczem zawiadomimy zapisanych o dokładnym terminie rozpoczęcia się wykładów.

Z życia samorządu

PROJEKT ELEKTRYFIKACJI OKRĘGU ŁÓDZKIEGO.

W dniu 10-m maja r. b. odbyła się w Łodzi z inicjatywy starosty Rzewskiego konferencja przedstawicieli sześciu powiatów, oraz okolicznych miast, przy udziale fachowców, poświęcona sprawie elektryfikacji okręgu łódzkiego. W obszernej dyskusji poruszono wszechstronnie możliwości założenia związku międzykomunalnego, który, po otrzymaniu od Min. Rob. Publicznych uprawnienia, przeprowadziłby budowę sieci przewodów na objętych przez uprawnienie terenie, zasilanych prądem bądź z własnej elektrowni okręgowej, bądź z elektrowni obecnie istniejących, połączonych przez związek międzykomunalny do współpracy.

Zebrań przyjęło następujące wnioski:

— Przedstawiciele powiatów: Brzezińskiego, Łaskiego, Łęczyckiego, Łódzkiego, Piotrkowskiego, Sieradzkiego, oraz gmin miejskich Łodzi, Piotrkowa i Tomaszowa postanawiają: 1) zorganizować związek międzykomunalny dla elektryfikacji okręgu, obejmującego teren wymienionych związków samorządowych, 2) zwrócić się do Rządu o udzielenie wymienionym samorządom uprawnienia na rozprowadzanie i sprzedaż energii elektrycznej w okręgu, 3) wyłonić komitet i upoważnić go do przeprowadzenia wszelkich prac przygotowawczych potrzebnych do zorganizowania związku oraz sfinansowania i przeprowadzenia prac, związanych z zamierzaniem planem elektryfikacji.

ELEKTRYFIKACJA POMORZA.

Sejmik Działdowski na zebraniu w dn. 9-m maja r. b. postanowił przystąpić na członka związku elektryfikacyjnego Brodnica - Działdowo - Lipno - Rypin - Wąbrzeźno.

REGULACJA RZEK W POW. OSTROLECKIM.

W r. b. pow. związek komunalny prowadzi w dalszym ciągu roboty meljoracyjne na rzekach pogranicznych Szkwie i Rozodze. W dn. 12-m maja rozpoczęto przerwane w roku zeszłym na jesieni roboty na tych rzekach. Jednocześnie rozpoczęto roboty meljoracyjne na łakach wsi Lipniki. Ludność miejscowa bardzo chętnie współdziała w tych pracach, prowadzonych sposobem gospodarczym przy pomocy szarwarku, do którego dziennie staje około 700 osób. Na rzece Rozodze w ostatnich kilku dniach uregulowano przeszło kilometr koryta. W pierwszych dniach czerwca rozpoczęte zostaną roboty regulacyjne na rzece Piasecznicy.

Z POW. MOGILNO (WOJ. POZNAŃSKIE).

Sejmik Powiatowy uchwalił budżet na rok 1928/29, zamykający się sumą 951.655,33 zł. W roku bieżącym projektowane jest rozbudowanie szpitala powiatowego, w celu uruchomienia oddziału chorób zakaźnych. Nadto w szpitalu pow. projektuje się uzupełnić urządzenia lecznicze i higieniczne lampą kwarcową, aparatem Roentgena i aparatem do djatermii.

W ostatnim czasie przeprowadzono elektryfikację gmachy Sejmiku Pow. oraz szpitala pow. Energię świetlną czerpie się z własnej centrali elektr. W dziedzinie komunikacji powiat rozpoczął budowę nowej szosy Mogilno - Czarnotul - Strzelce w bież. roku wykonywa się dalsze prace ziemne przy budowie tej szosy.

Powiat posiada własną szkółkę drzewek owocowych, alejowych i in., którą ostatnio znacznie rozszerzono przez nabycie większego terenu odpowiedniego na szkółkę.

POWIAT SIERADZKI.

Pow. sieradzki, część dawnego województwa sieradzkiego, utworzony został w r. 1867 z zachodniej jego części. Graniczy z

powiatami: tureckim, łęczyckim, łódzkim, łaskim, wieluńskim i kaliskim.

Jest to równina, ożywiona lekkimi wzgórzami, z których najwyższe dochodzi do 570 stóp ponad poziom morza, przecięty jest rzeką Wartą, która, płynąc z południa ku północy, dzieli go na dwie prawie równe części. Kilka większych strumieni, dopływów rzeki Warty przecina ziemię przeważnie lżejszą, które tylko na zachodzie przechodzą w mocniejsze.

Powiat ma ludność 155.000 o obszarze 1.541 km. kw., ziemi użytkowej 142.000 ha, dróg bitych 205 km. Ludność w olbrzymiej większości rolnicza. Naogół rolnictwo stoi wysoko. W celach podniesienia rolnictwa zawiązało się dotychczas 51 kółek rolniczych i 143 spółek wodnych, mających za zadanie przeprowadzenie meljoracji. Dotychczas zmeljorowano 4.000 ha. Kredyty państwowe na meljoracje uzyskało 33 spółki w wysokości 1.200.150 złotych. Sejmik udzielił spółkom kredytów na plany 53.000 zł. Ponadto w dziale rolnictwa powstało 17 kół gospodyń wiejskich i utworzono 11 stacyj kopolacyjnych bydła rasy nizinej czarno - srokiej.

W powiecie jest 5 miast: Sieradz — 11.000 ludności, Zduńska Wola — 23.000 ludności, Warta, Złoczew i Szadek od 4—6 tysięcy ludności.

Przemysł koncentruje się głównie w m. Zduńskiej Woli, które posiada 62 fabryki tkackie. Ponadto we wszystkich miastach działają drożdźownie, papownie, cementownie, 5 młynów wodnych, 2 fabryki maszyn i 2 browary. Około Zduńskiej Woli rozwinięte tkactwo po wsiach.

Szkolnictwo silnie się rozwija. Obecnie istnieje 186 szkół powszechnych 3 — 7 klasowych i 2 gimnazja koedukacyjne humanistyczne.

Do rozwoju szkolnictwa przyczyniają się w wysokim stopniu samorządy gminne i powiatowy, budując gmachy szkolne swoim kosztem lub subsydując niższe jednostki samorządowe na ten cel.

Wszystkie miasta posiadają lekarzy od 1 — 5, z których pomocy korzysta w znacznym stopniu ludność wiejska.

Samorząd powiatowy prowadzi szpital na 60 łózek zaopatrzonej w najnowsze aparaty fizykalne jak „Roentgena” i in. W Zduńskiej Woli szpital na 40 łózek prowadzi samorząd miejski.

Samorząd powiatowy, biorąc szeroki udział we wszystkich dziedzinach pracy kulturalno - oświatowej, między innymi wybudował: gmach dla gimnazjum w m. Sieradzu, szosy 43 km., założył przychodnię przeciwgruźliczą w Sieradzu, przeprowadza budowę połączeń telefonicznych urzędów gminnych i posterunków policji, dokonuje za pośrednictwem swoich instruktorów oświaty rolniczą, organizuje spółki wodne, o których wyżej wspomniano, zakłada mleczarnie, których dotychczas powstało 6 (przerob dzienny przeciętnie jednej mleczarni 1100 litrów), zakupuje odpowiednie reproduktory dla poprawy rasy zwierząt gospodarczych.

Pozatem subsyduje instytucje oświatowo - kulturalne, a w tem straże pożarne, których liczba w powiecie wynosi 86. Samorządy popierają organizację wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego udzielając wydatne subwencje. W roku 1927 asygnowano takich subwencji 25.000 zł.

Budżet na r. 1928/29 Sejmik uchwalił 1.269.095 zł. Budżet obejmuje 600.000 zł. długoterminowej pożyczki przyznanej przez Bank Gospodarstwa Krajowego przeznaczonej na budowę: 10 km. szosy, 2-ch szkół powszechnych 7 — 5 klasowych, w zastępstw. gmin i przytułku.

Do budżetu został wstawiony kredyt na założenie powiatowej kasy oszczędnościowej, która niebawem będzie otwarta z kapitałem zakładowym 25.000 zł.

Pozatem zamierzone jest uruchomienie przychodni ogólnego lecznictwa i 2 ambulatorjów dla leczenia zwierząt przychodnich.

Κ ο μ υ ν ι κ α τ y

KURSY DOKSZTAŁCENIA SANITARNEGO DLA NAUCZYCIELSTWA SZKÓŁ POWSZCZNYCH.

Wzorem lat ubiegłych odbędą się w Państwowej Szkole Higjenu (Warszawa, Chocimska 24) dwa kursy wakacyjne: I-szy od 9 — 28 lipca, II-gi od 6 — 25 sierpnia r. b.

Każdy kurs będzie obejmował 4 działy: 1) nauk przyrodniczych (biologję, anatomję i fizjologję, bakterjologję i naukę o odporności, higjenę odżywiania, higjenę pracy umysłowej), 2) metodyki nauczania higjenu i wychowania higienicznego, 3) higjenu publicznej (uzdrowotnienia miast i wsi, higjenę budynku szkolnego i jego otoczenia), 4) higjenu społecznej (zwalczanie ostrych chorób zakaźnych, gruźlicy, alkoholizmu i innych klęsk społecznych, higjena dziecka i pielęgniarstwo społeczne).

Dla pewnej liczby (do 60) słuchaczy(ek) każdego kursu, którzy nie będą mogli znaleźć pomieszczenia w

lokalach prywatnych w Warszawie, Dyrekcja Państwowej Szkoły Higjenu rezerwuje lokale burs, gdzie pobyt całodzienny w warunkach bardzo dogodnych, łącznie z żywnością, wynosić będzie 5.50 gr. dziennie. Nauczanie na kursach jest bezpłatne.

Zgłoszenia na formularzach kart wpisowych na kursy wakacyjne kandydaci winni przesyłać przed dniem 10 czerwca 1928 roku za pośrednictwem Inspektoratów Szkolnych do Dyrekcji Państwowej Szkoły Higjenu, zaznaczając, na który z tych kursów reflektują i czy proszą o zapewnienie im bursy.

Wraz z kartą wpisową kandydat winien złożyć w biurze Inspektora Szkolnego 10 (dziesięć) złotych wpisu.

O zakwalifikowaniu na kurs oraz o ewentualnem przyjęciu do bursy kandydaci zostaną powiadomieni za pośrednictwem Inspektoratów Szkolnych do dnia 20 czerwca roku 1928.

G M I N A W I E J S K A I M I E J S K A

Finansowanie potrzeb szkolnych

P. Waclaw Gajewski w artykule pod powyższym tytułem, umieszczonym w nr. 18 „Samorządu”, poruszył sprawę niedostateczności dochodów gmin na potrzeby szkolnictwa i poddał w nim projekt zwiększenia tych dochodów w formie przeznaczenia całkowicie samoistnego podatku wyrównawczego na potrzeby szkolnictwa i wprowadzenia specjalnych dopłat gminnych na budowę publ. szkół powszechnych.

P. Waclaw Gajewski przeprowadza najpierw w powyższym artykule rozważania na temat rosnących materialnych potrzeb szkolnictwa, stwierdza, że potrzeby te ze strony powołanych ku temu gmin w odniesieniu do szkolnictwa powszechnego nie znajdują zaspokojenia, udowadnia, że przyczyną jest niedostateczność podatkowych źródeł dochodowych gmin, a zatem proponuje ich powiększenie i przedstawia projekt odpowiedniego statutu.

Rozważania p. W. Gajewskiego na temat rosnących potrzeb materialnych szkolnictwa i niezaspokajania ich ze strony powołanych ku temu gmin z powodu braku pokrycia są słuszne.

Należy natomiast mieć duże wątpliwości co do gruntownego przetrwania przez p. W. Gajewskiego projektu przeznaczenia „z góry” gminnego podatku wyrównawczego całkowicie tylko na potrzeby szkolnictwa i projektu wprowadzenia specjalnych dopłat na budowę szkół.

Należy sobie bowiem zdać sprawę, że — o ile idzie

o gminny podatek wyrównawczy — to w pierwszym rzędzie i obecnie nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby dochód z tego źródła gminy całkowicie przeznaczały na potrzeby szkolnictwa; brak jest bowiem jakiegokolwiek przepisu, któryby zabraniał gminom to czynić; z tego powodu potrzebę rozwiązywania tej kwestji przez Sejm, „ponieważ gminy chcą dawać na szkoły, a nie mają prawa”, należy uznać co najmniej za nieistniejącą.

Powtóre — co zapewne i p. W. Gajewskiemu jest wiadomem — gminy bardzo chętnie dochód z podatku wyrównawczego tylko na pokrycie wydatków na cele szkolnictwa powszechnego by przeznaczyły, gdyby..... miały pieniądze na wszystkie inne potrzeby własne, które niestety również z tego podatku wyrównawczego muszą pokrywać.

W wielu wypadkach i ten podatek wyrównawczy na załatwienie dziur nie wystarcza!

Jakkolwiek tedy proponowana przez p. Gajewskiego reforma, w istocie może „pozwoliłaby szkolnictwu powszechnemu na normalny rozwój w ciągu najbliższych kilku lat”, to w żadnym razie — nie pozwoliłaby gminom na taki rozwój w ciągu tych lat. Dziury bowiem, jakie obecnie łątają gminy podatkiem wyrównawczym, potrosze to w dziale szkolnictwa, to w dziale komunikacyjnym, to opieki społecznej i w innych, w razie załatwienia tylko dziur w dziale szkolnictwa, powstałyby w innych działach jaskrawo, o pomstę, to jest o..... nowy (daj Boże!) podatek wyrównawczy, czy dodatek do podatku wyrównawczego, do Sejmu wołając.

A potrzeby w dziedzinie komunikacji, opieki społecznej i t. d. są równie pilne i ważne.

A po latach kilku?...

Tak więc propozycja p. W. Gajewskiego w sprawie podatku wyrównawczego zasadniczo sprawy nie załatwiłaby.

Tu należy zatem wyczekać — niestety — tylko zasadniczego uregulowania finansów komunalnych przez Sejm i tylko prosić, ażeby to uregulowanie nastąpiło po gruntownym zbadaniu potrzeb i obowiązków samorządów, po wysłuchaniu opinii fachowców - samorządowców, ażeby było naprawdę uregulowaniem już tej kwestji na całe następne lata, i aby nastąpiło to jaknajszybciej, bo życie woła.

Podobnie, jako nieumotywowany należy przyjąć projekt wprowadzenia dopłat na budowę szkół.

Możnaby tu powiedzieć, za prof. Krzyżanowskim, że system podatków celowych jest niewłaściwy.

Ale nie chodźmy na razie tak daleko.

Należy stwierdzić, że system podatków, podateczków, podatków do dodatków, dodatków do podatków, rozmaitych opłat i dopłat, obrzydł już nietylko samemu podatnikowi, ale i zapewne najbardziej zapamiętałem naczelnikowi Urzędu Skarbowego.

Należy zatem raz już z tem skończyć. I dążyć do czegoś poważniejszego.

Dopłaty zapewne mogłyby bowiem być pobierane tylko do czasu nowego uregulowania finansów komunalnych; w międzyczasie nie zdążyłyby zaś gminy, zdaje się, wybudować za to ani 30% szkół.

To wszystko, co powiedziano powyżej, dotyczy jednak tylko formalnej strony rzeczy.

Bo, o co głównie w niniejszym artykule chodzi, na czem należy oprzeć żądanie wprowadzenia nowych podatków, jeżeli teraz, co się widzi, podatnicy krzyczą, że nie wytrzymują ciężaru świadczeń na cele publiczne, albo z wielką trudnością, zdają się, wytrzymywać.

Sprawa jest zbyt obszerna, ażeby ją w niniejszym artykule rozwijać dalej.

Można snuć bardzo celowe projekty na temat wprowadzenia nowych podatków, ale trzeba uprzednio zbadać szczerze, naprawdę, i gruntownie, zdolność płat-

niczą ludności. Inaczej bowiem wszystko jest teorią i jeszcze raz teorią.

Sprawa ta u nas w Polsce zdaje się nie jest rozwiązana.

Tej sprawy p. W. Gajewski nie poruszył, projektując nowy podatek.

Jest ona jednakże sprawą natury zasadniczej.

W. Dołżycki
Wicesekretarz Sejmu.

CHŁODNIE

d l a

mleczarni, serowarni, chłodnych składów (na jaja, drób, masło, rybę), jatek i t. p. oraz całkowitzkie urządzenia rozlewni mleka, rzeźni, fabryk sztucznego lodu

WYKONYWA

Tow. Akc. Zakł. Mechan.

BORMANN, SZWEDE i S-ka

Warszawa, ul. Srebrna 16,

korzystając z pomocy technicznej, opartej na przeszło 50-letnim doświadczeniu w tej dziedzinie znanej wszechświatowej firmy

BRACIA SULZER

Winterthur (Szwajcarja)

Przez pracę spółdzielczą — do lepszego jutra

Spółdzielczość jest nietylko czynnikiem materialnego podniesienia szerokich warstw społeczeństwa i kraju, ale i szkołą obywatelskiego życia. — Ruch spółdzielczy objął szereg dziedzin życia społeczno-gospodarczego kraju.

Spółdzielczość rolnicza dąży do podniesienia społeczno - gospodarczego i rozwoju wsi polskiej, co z punktu widzenia interesów państwa ma bardzo poważne znaczenie. — Organizuje ona gospodarczo wykorzystywane przez pośredników rzesze drobnych rolników, którzy odnoszą się nieufnie do miast w przeświadczeniu, że interesy ich są najzupełniej sprzeczne z interesami miast. — Nie uświadamiają sobie tego, że całe falangi drobnych i większych pośredników, zarabiających równie dobrze na producentach jak i konsumentach, są po-

wodem ich wyzysku i wyzysku mieszkańców miast. — Spółdzielczość poza szeregiem pierwszorzędnego znaczenia korzyści, jakie oddaje jednostce i społeczeństwu, może i powinna być czynnikiem zespolenia interesów wsi z interesami miast.

Spółdzielczość kredytowa na wsi zwalcza panoszącą się tam lichwę, co gdy przybierze szersze i więcej skuteczne rozmiary uczyni życie rolnika bardziej znośnym. Jeśli przytem spółdzielczość kredytowa zapewni wsi odpowiedni kredyt obrotowy i inwestycyjny, to przyczyni się do unormowania gospodarstwa i podniesienia wydajności produkcji rolnika. — Dla ogólnej gospodarki narodowej zagadnienie to ma bardzo donośne znaczenie.

Doraźne zadanie spółdzielczości miast polega na

wyparciu zbędnego, kosztownego i szkodliwego pośrednictwa oraz ekonomicznem i społecznem podniesieniu szerokich warstw społeczeństwa, przede wszystkim zaś tych, którzy żyją z dochodów, osiągniętych z pracy najemnej.

Spółdzielczość po przez pracę, opromienioną wielką ideą przybudowy życia społeczno - gospodarczego, zdąża drogą ewolucji do lepszego jutra.

W mrokach trójzaborowej niewoli spółdzielczość polska nie mogła należycie rozwinąć się, gdyż na przeszkodzie ku temu stała zła wola rządów najeźdźczych i ciemnota szerokich warstw ludowych. — Wojna zniszczyła nagromadzone przez spółdzielczość kapitały i ograniczyła tem samym rozwój i działalność stowarzyszeń spółdzielczych.

W odrodzonej Rzeczypospolitej kryzysy pieniężne i gospodarcze stanęły na przeszkodzie dalszemu rozwojowi spółdzielczych stowarzyszeń.

Mimo tych przeciwności i trudności mieliśmy w dniu 1 stycznia 1928 r. 15.729 spółdzielni różnego cha-

rakteru i przeznaczenia. — Spółdzielnie te liczyły wówczas 2.787.349 członków, korzystało zaś z usług Spółdzielni 8.362.047 osób czyli 28% ogółu obywateli Rzeczypospolitej. — Z roku na rok wznoszą kapitały własne i obroty spółdzielni. — Rytm pracy spółdzielczej ogarnia coraz szersze warstwy społeczne zarówno wsi jak i miast polskich. Placówki spółdzielcze, będąc, jak ucza doświadczenia nabyte przez inne narody, szkołą życia obywatelskiego, podnoszą kulturę materialną i duchową tych warstw społecznych, które pracą codzienną budują potęgę państwa.

Ruch spółdzielczy jest nawskroś demokratyczny; jego rozwój i potęga zależne są od uświadomienia społecznego szerokich mas ludzi pracy.

Niech więc w dniu „Święta Spółdzielczości“ uświadomią sobie one fakt, że przyszłość od nich samych zależy, że trzeba ją własnym wysiłkiem i wolą budować i swoje sprawy brać w swoje ręce.

L. Zarzycki.

Z GMIN

Z GMINY LETNISKO FALENICA POW. WARSZAWSKIEGO. Po uzyskaniu uprawnień gmin miejskich rozwija gmina ta działalność w znacznie szerszym zakresie. Budżet gminy, który wynosił przed dwoma laty 60.000 złotych, w r. b. przekracza sumę 400.000 złotych. Uzyskał on już zatwierdzenie wydziału powiatowego. W budżecie tym figuruje, między innymi, suma 71.500 złotych na budowę, utrzymanie i zadrzewienie dróg w obrębie gminy.

Na jednym z ostatnich posiedzeń rady gminnej postanowiono rozpocząć budowę siedmiodziałowej szkoły powszechnej w Falenicy, której kosztorys wynosi 286.000 złotych, oraz budowę szkoły powszechnej w Międzyzlesiu. W tym celu będzie zaciągnięta pożyczka w Banku Gospodarstwa Krajowego.

Budowa elektrowni w Falenicy będzie rozpoczęta w najbliższym czasie, po wyjednanu zatwierdzenia planów. Materiały budowlane znajdują się już na placu, maszyny są już zamówione. Elektrownia obsługiwać będzie letniska od Anina do Świdra włącznie.

Z POSIEDZENIA RADY GMINNEJ NOWEGO BYTOMIA. POW. ŚWIĘTOCHŁOWICKIEGO. Na jednym z ostatnich posiedzeń Rady gminnej Nowego Bytomia postanowiono znieść podatek luksusowy od fortepianów i harmonij. Upoważniono zarząd gminy do zaciągnięcia pożyczki inwestycyjnej w wysokości 650.000 zł. Z pożyczki tej 500.000 zł. przeznaczono zostaną na budowę domu mieszkalnego, a 150.000 zł. na budowę domków osadniczo - robotniczych. W końcu obradowano jeszcze nad upaństwowieniem miejscowego komunalnego gimnazjum koedukacyjnego.

POŻYCZKA NA BUDOWĘ SZKÓŁ. Na jednym z ostatnich posiedzeń rady gminnej w Tychach,

pow. Pszczyńskiego uchwalono zaciągnąć pożyczkę w wysokości 500 tysięcy złotych na budowę trzech szkół, domu starców, rozszerzenie szpitala, odnowienie ulic i t. p. W ten sposób znajdzie zatrudnienie większa liczba bezrobotnych.

BUDOWA SZKÓŁ W POW. BĘDZIŃSKIM. Rada szkolna powiatowa pow. będzińskiego rozpoczęła pracę objazdową po dozorach szkolnych w powiecie, aby przygotować grunt pod budowę potrzebnych wysoko zorganizowanych publicznych szkół powszechnych.

Jest to praca przygotowawcza do budżetu na rok 1929 — 30.

Na podstawie odbytych konferencji ustalono budowę szkół w następujących gminach:

1) W gminie Grodziec — budowę 3-iej 7-io klasowej szkoły powszechnej oraz postanowiono wszcząć akcję dożywiania dzieci szkolnych.

2) W gminie Łosień — budowę narazie jednej szkoły 7io klasowej dla wsi Łosień, Łęka i Okradzionów, prócz tego wynając w Błędowie jeszcze jedną salę szkolną, w Tuczniej - Babie przerobić salę na 2-iej salę szkolne.

3) W gminie Łagisza — wybudować we wsi Łagisza 7-io klasową szkołę powszechną dla 340 dzieci z miejscowości: Łagisza, Antoni, Bory, Glinice, Podosin i Stara Wieś.

We wsi Psary — wybudować 7-io klasową szkołę powsz. dla 280 dzieci z miejscowości: Psary, Stachowo, Żurawieniec, Wankowice, Parchówki, Maszyna, Szyby i Sielestowice.

We wsi Sarnów: — wybudować 5-io klasową szkołę powsz. dla 230 dzieci z miejscowości: Sarnów, Pre-

czów, Goląszka, Niepiekło, Marjanki, Sarnów i Ratanice.

4) W gminie Bobrowniki — wybudować 7-io klasowe szkoły powsz. we wsi Rogoźniku i Wojkowice - Komorne, niezależnie od budującej się już szkoły 3-ch klasowej w Strzyżowicach.

Co do budowy szkoły w Wojkowicach - Komornych podkreślić należy wysokie i pełne zrozumienie miejscowej ludności. Robotnicy i włościanie wybudują samorzutnie 7-io klasową szkołę powszechną na pięknie położonym gruncie, nie oglądając się na pomoc gminy, sejmiku i rządu. Obywatele poświęcić mają 2 dni w tygodniu t. j. piątek i sobotę na łamanie kamienia i zwózkę materiałów.

ZJAZD PRZEDSTAWICIELI MIAST MAŁOPOLSKI I ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO. 29 maja r. b. odbył się w Krakowie zjazd reprezentantów miast Małopolski i Śląska Cieszyńskiego. Zjazd zagał prezydent miasta sen. Rolle. Referat na temat nowych przepisów administracyjnych wygłosił wice - prezydent m. Krakowa, dr. Wielgus, poczem burmistrz m. Rzeszowa, dr. Kryplewski, referował sprawę finansów miast i skarbowości komunalnej. Obrady odbywały się przy współudziale reprezentantów województwa krakowskiego i lwowskiego. Na zjazd przybył również dyr. Związku Miast, dr. Grotowski oraz kilku posłów i senatorów.

SKOORDYNOWANIE WALKI Z GRUŻLICĄ. Magistrat m. Łodzi na wniosek Wydz. Zdrowotności Publicznej postanowił utworzyć Radę Naczelną do walki z gruźlicą.

Zadaniem Rady będzie ogólne kierownictwo w sprawach walki z gruźlicą na terenie m. Łodzi oraz prowadzenie centralnej statystyki i centralnej kartoteki z tej dziedziny.

Przewodniczącym Rady Naczelnej ma zostać ławnik Wydziału Zdrowotności tow. dr. Margolis.

W skład Rady wchodzić będzie po 2 przedstawicieli organizacyj zainteresowanych w tej walce, a więc Kasy Chorych, Rob. Wydz. Wych. Dziecka i Wydz. Zdrowotności Publicznej.

OGRÓDKI DZIECIĘCE. Delegacja Wydziału Zdrowotności Publicznej Magistratu m. Łodzi projektuje wyzyskanie istniejących skwerów i placów miejskich i prywatnych dla urządzenia ogródków dziecięcych. Magistrat wniosek ten zatwierdził.

Ponadto tenże Wydział zgłosił wniosek utworzenia Stacji leczenia świerzby.

RADA MIEJSKA W RADOMIU uchwaliła zaciągnąć pożyczki na cele następujące: 1) 300.000 zł. na kapitał obrotowy przedsiębiorstw miejskich, 2) 600.000 zł. na budowę cegielni miejskiej i 3) 600.000 zł. na budowę bocznic kolejowej od stacji Radom, do nowowbudowanej rzeźni miejskiej. Bocznicą ta będzie obsługiwała także garbarnie na Starem Mieście i na Zamłynie.

POŻYCZKA DLA M. KRAKOWA. Na posiedzeniu Rady m. Krakowa, odbytem dnia 28 maja r. b., prezydent miasta p. Rolle zawiadomił radę miejską o toczących się obecnie pertraktacjach pożyczkowych z grupą finansistów amerykańskich. Pożyczka, jaką Kraków zamierza zaciągnąć, wyniesie 4 — 5 milionów dolarów. Wstępne rokowania są już ukończone, a zastępcy firmy bankowej amerykańskiej udali się do Paryża w celu uzyskania ostatecznych instrukcyj. Po powrocie rokowania pożyczkowe między Krakowem a grupą finansistów przeniosą się do Warszawy. Dalej prezydent Rolle zaznaczył, że pożyczka, którą miał udzielić miastu Krakowski Bank Gospodarstwa Krajowego, znajduje się jeszcze w momencie pertraktacji.

KOLONJE LETNIE. Magistrat m. Grodna organizuje kolonje letnie dla dziatwy szkolnej niezamożnych rodziców. Kolonja w 3 okresach 4 tygodniowych da możność podreparować zdrowie na świeżem powietrzu 200 dzieci, najbardziej tego potrzebującym.

PROJEKT PLANU ROZBUDOWY ŁODZI. Magistrat m. Łodzi uznał za jedno ze swych nac. zadań włączenie do obszaru Łodzi okolic podmiejskich ze względu na potrzeby rozwojowe w dziedzinie rozbudowy największego w Polsce miasta przemysłowo - handlowego. Z chwilą, gdy obszary podmiejskie zostałyby przyłączone do miasta, mogłoby uskutecznione być prawidłowe rozplanowanie przyszłych dzielnic wielkiej Łodzi.

W związku z tem zarządzeniem odbyło się w Magistracie drugie z kolei posiedzenie komisji do przyłączenia gmin podmiejskich.

W dyskusji zastanawiano się, czy w myśl obowiązującej ustawy budowlanej nie należałoby przez stowrzenie związku gmin, nie rozszerzając granic miasta, przeprowadzić regulację na sąsiednich terenach jeszcze nie zabudowanych, czy też włączyć je do miasta i przeprowadzić ogólną regulację.

W wyniku dyskusji uchwalono opracować plan opatrzonej motywami natury społecznej, który następnie wraz z planem przyszłej Łodzi przedłożony zostanie władzom państwowym ze wskazaniem konieczności przyłączenia do miasta szeregu gmin podmiejskich.

Wiadomości gospodarcze

KREDYTY NA KUPNO INWENTARZA.

Kredyt na kupno inwentarza hodowlanego, udzielany dotychczas z funduszu, stanowiącego własność Min. Roln., ma być udzielany przez P. B. R. z własnych funduszy.

Spodziewać się należy, że w ten sposób uregulowana zostanie tak ważna sprawa, mająca wielkie znaczenie w pracy nad podniesieniem hodowli, jaką jest kredyt hodowlany. Niewielkie stosunkowo sumy, dotychczas na ten cel przeznaczane, nie mogły pokryć zapotrzebowania.

IŁOŚĆ BYDŁA W POLSCE.

W ciągu ostatnich 6 lat ilość bydła w Polsce zwiększyła się o 9%. Należy zaznaczyć, że statystyka z 1921 r. nie objęła Śląska Górnego oraz części woj. Wileńskiego. Na wschód od Wisły ilość bydła zwiększyła się od kilku do kilkadziesiąt procent w zależności od województwa. Po sześcioletnim okresie wojennym ilość inwentarza we wschodniej części Polski znacznie się zmniejszyła i główną troską rolników było zwiększenie ilości bydła bez względu na jego jakość. Przeciwnie w północno-zachodniej części Polski t. j. w woj. warszawskim, pomorskim, poznańskim i łódzkim w tym czasie ilość bydła nieco się zmniejszyła. Tutaj działania wojenne wyrządziły rolnictwu znacznie mniejsze szkody. Zaczęto zwracać baczniejszą uwagę na jakość bydła; sprzedano gałganstwo, aby pozostałe sztuki intensywniej żywić. W Małopolsce Zachodniej, ilość bydła niezmiernie wzrosła, jak również w Kieleckim nieco zmalała.

Bydła sztuk

	1921 r.	1927 r.	zwyżka o %
Polska	7 897.365	8.601.796	+ 9
w. Warszawskie	760.402	732.207	- 4
Łódzkie	567.182	518.626	- 9
Kieleckie	644.055	641.236	- 0,6
Lubelskie	657.873	725.683	+ 10
Białostockie	391.807	453.415	+ 16
Wileńskie	162.414	364.161	+ 124
Nowogródzkie	229.921	311.955	+ 36
Poleskie	368.092	494.242	+ 34
Wołyńskie	497.344	545.957	+ 10
Poznańskie	859.569	841.682	- 2
Pomorskie	405.794	392.310	- 4
Śląskie	40.144	129.584	+ 223
Krakowskie	683.231	709.914	+ 4
Lwowskie	847.923	876.546	+ 3
Stanisławowskie	414.192	433.980	+ 5
Tarnopolskie	364.643	429.603	+ 18
Wojsko	2.779	695	

ROCZNE SPOŻYCIE MIĘSA, MLEKA I JAJ W POLSCE.

Roczne spożycie mięsa, mleka i jaj na 1 mieszkańca przedstawia się następująco:

	mięsa	mleka	jaj
w Polsce	27 klg.	72 litry	50 szt.
we Francji	38 "	90 "	130 "
w Austrii	20 "	140 "	80 "
w Niemczech	47 "	145 "	120 "
w Ameryce	70 "	225 "	180 "
w Szwecji	21 "	250 "	70 "
w Anglii	60 "	160 "	130 "
w Belgji	38 "	150 "	190 "

Największa konsumpcja wynosi: mięsa w Ameryce i w Niemczech, mleka w Ameryce i Szwecji, jaj w Ameryce i Belgji.—

KURSY WALUT.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 1.VI. 1928).

1 dol. St. Zjedn. — 8,88 — 8,92 zł.
 100 frank. szwajc. = 172,29 — 171,44 zł.
 1 funt szterl. = 43,43 — 43,63 zł.
 100 frank. franc. = 35,20 — 35,03 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franco stacja załadowania).

W dn. 24. V. 1928 r.: Warszawa:

Zyto kongresowe 53,5—53 zł.

Pszenica 59,5 — 59 zł.

Jęczmień 49 — 48,5 zł.

Owies 00 zł.

NABIAŁ.

W dn. 1.VI. 1928 r.: Warszawa:

Mleko niezbiране: Cena za 1 litr mleka w hurcie 0,38 zł.

Masło: za 1 kg. w detalu: wyborowe luksusowe 7,8 zł. mleczarskie deserowe II gat. 6,8 zł.; mleczarskie solone 6,4 zł. osetkowe 6,4 zł.

Ceny masła w hurcie rozumieją się o 10% mniej cen detalicznych.

Jaja za skrzynię (24 kopy) 190—210 zł.

Jaja świeże za sztukę 0,16 zł.

Poradnik samorządowy

1. *Pytanie:* magistrat m. Nieszawy zapytuje: w jaki sposób mógłby otrzymać kapitały miasta ulokowane przed wojną w rosyjskim Banku Państwa.

Odpowiedź: sprawa zwrotu przez obecny rząd sowiecki wywiezionych do Rosji przez bank Państwa, kasy oszczędności i t. p., a należących do instytucji publicznych i osób prywatnych — jest jednym z wielu zagadnień dotychczas nieregulowanych przez Sowiety.

Miasto winno zgłosić swe pretensje do Departamentu Likwidacyjnego Ministerstwa Skarbu w Warszawie, lecz dziś trudno byłoby odpowiedzieć na pytanie, czy i kiedy miasto otrzyma należne mu sumy.

2. *Pytanie:* jeden z pomocników sekretarza gminy zapytuje:

czy należy mu się 45% jednorazowy zasiłek z mocy

rozporządzenia Prezydenta z dnia 23.I.1928 r. Dz. U. Nr. 7, p. 41, oraz ustawy z dnia 31.III.1928 r. Dz. U. Nr. 43, p. 419, z chwilą gdy od 1.I.1927 r. pobiera uposażenie w wysokości 100 zł., a więc nieprzystępne do jakiegokolwiek grupy płac funkcjonariuszów państwowych.

Odpowiedź: w drodze analogii należy tu stosować art. 3 ust. 1, pkt. a rozporządzenia Prezydenta z dn. 23.I.1928 r. Dz. U. Nr. 7, p. 41 i uznać pracownika takiego za kontraktowego płatnego ryczałtowo — i winien on otrzymać dodatek i za I-y i za II-gi kwartał r. 1928.

3. *Pytanie:* urząd gminy Jadów zapytuje:

czy jest obowiązany i na podstawie jakich przepisów przechowywać i przyjmować na skład z jednoczesnym przyjęciem pod dozór przedmioty ruchome zajęte i przeznaczone na licytację przez władze skarbowe.

Odpowiedź: brak w tym względzie wyraźnych przepisów; ani § 30 instrukcji Ministerstwa Skarbu z dn. 17.V.1926 r. (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 15, poz. 168), ani posiłkowo stosowane przepisy art. 1009 — 1020 ust. postępow. cyw. z r. 1864 — obowiązku takiego na urzędy gminne nie nakładają. Wójtowie spełniają czynności egzekucyjne tylko w stosunku do włościan, w stosunku do innych osób zaś — skarbowe organa egzekucyjne — więc, gdyby można było zobowiązać wójtów do przyjmowania na skład przedmioty zajęte — to tylko te, które będą własnością włościan (wypadki rzadkie, bo urządzenie domowe zwykle zostawia się u płatnika); przyjmowanie na skład przez wójta innych przedmiotów — nie jest jego ustawowym obowiązkiem, i w każdym razie należałoby mu się wynagrodzenie i zwrot poniesionych wydatków na skład. — Koszta te należałoby ściągnąć łącznie z powstałymi kosztami egzekucyjnymi.

4. *Pytanie:* pomocnik sekretarza gminy z powiatu Stołpeckiego zapytuje:

1) w jakiej wysokości należy mu się dodatek mieszkaniowy z chwilą, gdy pobiera uposażenie XII grupy płac;

2) czy sąd okręgowy miał mu prawo odmówić wypłacenia dyjet i kosztów podróży w sprawie karnej z chwilą, gdy od jego miejsca zamieszkania do sądu jest 60 klm.

Odpowiedź: 1) samotny w XII grupie płac w miejscowości liczącej mniej niż 10.000 ludności otrzymuje miesięcznie tytułem dodatku na mieszkanie zł. 5 gr. 55; w analogicznych warunkach — utrzymujący rodzinę zł. 12 gr. 04;

2) reguluje to zagadnienie art. 192 i 193 ustawy postępow. karnego, z których to przepisów wynika, że świadek wezwany na odległość, przenoszącą 15 wiorst, ma prawo do zwrotu kosztów podróży, w wysokości określonej w art. 193, lecz jedynie tylko wtedy, gdy oświadczy o tem przed końcem wyznaczonego na dany dzień posiedzenia. Odmowa w niniejszym wypadku nastąpiła zapewne z powodu niedopełnienia tego ostatniego warunku.

5. *Pytanie:* 1) czy miasto obowiązane jest wypłacić odszkodowanie 3-ch miesięczne burmistrzowi i zastępcy burmistrza, urzędującym w jednym z miast na Zie-

miach Wschodnich z nominacji w ciągu przeszło 3 lat, a obecnie przez nowo wybraną radę miejską niewybranych na poprzednio zajmowane stanowiska;

2) czy magistrat może potrącić z ewent. odszkodowania kwotę niesłusznie pobraną przez 3 lata przez burmistrza i jego zastępcę tytułem dodatku komunalnego.

Odpowiedź: 1) miasto takiego ustawowego obowiązku nie ma i wątpliwem jest, czy zainteresowani mogliby uzyskać takie 3 mies. odszkodowanie w drodze procesu sądowego. Natomiast byłoby właściwem ze względów sprawiedliwości i słuszności, aby rada miejska uchwaliła wypłacenie takiego trzymiesięcznego odszkodowania, albowiem w analogicznym wypadku każdy pracownik komunalny takie odszkodowanie musiałby otrzymać, a o ile burmistrz i jego zastępca traktowali pracę w magistracie, jako jedyne swe źródło utrzymania i zostali jej pozbawieni nie wskutek postępowania dyscyplinarnego — niema żadnej dobrej racji, aby miasto, korzystając z luki w ustawodawstwie wzgl. braku właściwej umowy, odmawiało wypłacenia tego odszkodowania ludziom, którzy trzy lata dla miasta pracowali.

2) O ile dodatek komunalny był wypłacony na zasadzie kredytów przewidzianych w corocznych budżetach, prawomocnie uchwalonych i zatwierdzonych, to dziś nie ma podstawy prawnej do egzekwowania tych sum od b. członków zarządu miasta, czy to przez potrącenie tych sum z odszkodowania, czy w drodze procesu sądowego (wysoce wątpliwego), a to dla przyczyn następujących:

Zainteresowani w dobrej wierze i za zgodą (formalnie wyrażoną) swych władz nadzorczych pobierali dodatek komunalny i obecnie jest rzeczą niemożliwą, aby odpowiadali za niedopatrzania swych władz nadzorczych, które powinny były przy każdorazowym zatwierdzaniu budżetu zwrócić na to uwagę. Z chwilą, gdy to nie nastąpiło, to trudno dziś żądać zwrotu tych sum i na takim stanowisku stoi i wydział powiat. w Łunińcu w piśmie z dn. 7 grudnia 1927 r. L. II — 7236/27, polecając, aby w gminach wiejskich kwoty te były zaliczone na poczet ryczałtu dyjet, a odnośnie do magistratu m. Łunińca, nie daje wogóle żadnych poleceń w tym względzie, czyli godzi się z wytworzoną sytuacją, a jedynie na przyszłość zabrania poboru dodatku komunalnego przez członków zarządu.

Z powyższych względów, nawet gdyby miasto uznało za właściwe w drodze skargi sądowej poszukiwać swych należności z tego tytułu od b. członków zarządu — to jest wysoce wątpliwem, czy uzyskałoby od sądu przychylny dla siebie wyrok.

6. *Pytanie:* Jeden z urzędników gminnych na Polesiu zapytuje, czy wydział powiatowy, ew. starostwo ma prawo posyłać do gminy karnego posłańca na odległość 14 klm. za opłatą na koszt gminy 20 zł. za każdą rozpoczętą dobę celem zmuszenia gminy do natychmiastowego załatwienia pisma, co do którego nie było nawet przedtem żadnego ponaglenia.

Odpowiedź: Obowiązujące przepisy nie dają takiego uprawnienia ani staroście, ani wydziałowi powiatowemu. Byłoby zresztą niesłuszne, aby z powodu ewent-

!!WYJĄTKOWA PAMIĄTKA!!
dla każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej!

Eleganckie, szwajcarskie, szlifowane kieszonkowe lustro dla Pań i Panów, owalne lub okrągłe, z artystycznie wykonanym na odwrotnej stronie na emalii portretem

Pierwszego Marszałka Polski

JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

za zł. 5 z przesyłką. Po otrzymaniu 1 zł. zadatku znaczkami w liście poleconym wysyła się za zalaniem pocztowem.

Adresować: S. SZTERNBERG, Warszawa, Skrz. poczt. 452 P. S. Codziennie otrzymujemy podziękowania za dobre wykonanie



ERNEST NEUMANN Sp.
z o. o.

Warszawa, tel. 54-96, Mazowiecka 6.

DLA PAŃ, PANÓW I MŁODZIEŻY NA PREZENTY

APARATY fotograf. od Zł. 38.

Własne cenniki i objaśnienia na żądanie.

Solidność i fachowość, które stworzyły dobre imię naszej firmy, egzystującej już od ćwierć wieku, dają rękojmię dobrego kupna.

POMPY STUDZIENNE

POMPY i APARATY ASSENIZACYJNE
SIKAWKI STRAŻACKIE

POLECA

WYTWÓRNIA POMP

WŁADYSŁAWA WARDECKIEGO

WARSZAWA, UL. KWIATOWA 21 (Mokotów) TEL. 143-39 i 306-86.

SKŁADNICA SANITARNA

ZRZESZENIA SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH

W WARSZAWIE, UL. DOBRA Nr. 28 (dom własny)

**KOMPLETNE URZĄDZENIA SZPITALI POWIATOWYCH,
PRZYCHODNI LEKARSKICH I WETERYNARYJNYCH.**

LEKI I ŚRODKI DEZYNFEKCYJNE

SZCZEPIONKI I SUROWICE LUDZKIE I WETERYNARYJNE

NARZĘDZIA CHIRURGICZNE I WETERYNARYJNE

ŚRODKI OPATRUNKOWE

APARATY DEZYNFEKCYJNE I STERYLIZACYJNE

URZĄDZENIA RENTGENOWSKIE I ELEKTROMEDYCZNE

MIKROSKOPY I TRYCHINOSKOPY

FILMY PROPAGANDOWE Z DZIEDZINY ZDROWOTNOŚCI.

SAMORZĄDOM DOGODNE WARUNKI KREDYTOWE.

OFERTY I KOSZTORYSY NA KAŻDE ŻĄDANIE.

Wydział Powiatowy w Rawie Ruskiej

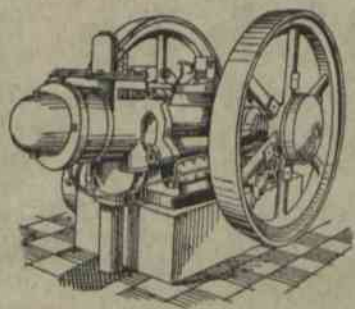
ogłasza **K O N K U R S** na stanowisko **rachmistrza.**

Do stanowiska tego przywiązane jest uposażenie według IX grupy płac pracowników państwowych.

W y m a g a n e w a r u n k i :

1) wykształcenie średnie, 2) obywatelstwo polskie, 3) conajmniej dwuletnia praktyka rachunkowa i dokładna znajomość instrukcji kasowo-rachunkowej dla Wydziałów Powiatowych.

Posada jest do objęcia od zaraz.

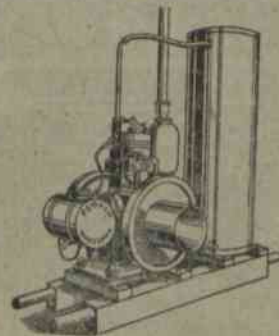


TOWARZYSTWO FABRYKI MOTORÓW
PERKUN SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA (Praga), UL. GROCHOWSKA 46, TEL. 84-46.

Motory spalinowe
 typu Semi-Diesel, dwutaktowe, na olej gazowy, ropę lub naftę
MOTORY POZIOME 10 KM. — 60 KM.
NOWE TYPY MOTORÓW PIONOWYCH 3 1/2, 6 i 10 KM.

PROSTA I TRWAŁA KONSTRUKCJA.
 ŁATWA OBSŁUGA.
 EKONOMICZNE I PEWNE W DZIAŁANIU.



Szczegółowe oferty na żądanie.

Dogodne warunki płatności.

Wapno

nawozowe mielone, piechcińskie,
 piechcińskie budowlane, marmu-
 rowe, znane z wyjątkości.

Cement portlandzki. Gips „Scipio”. Szamoty „Klepac-
 ki”. Cegła. Dachówka. Eternit. Lepnik posadzkowy
 izolacyjny „Duroxyl”. Posadzka dębowa. Terrakota.
 Kafle. Trzcina. Wszelkie materiały budowlane z fabryk
 kraj. reprez. lub ze składów

DOSTARCZA:

Hurt. Inż. Jan Pędzich.
 Warszawa, Zielna 30, Telefon 108-70.

Detal Antoni Krysiński.

Warszawa, Al. Jerozolimskie 95, Tel. 5-97 i 305-97

CIEPŁE MIESZKANIE USUNIĘCIE WILGOCI

50% oszczędności opału

osiąga się po obsadzeniu **MULTIPLIKATORA OGRZEWANIA**
 w piecu patent.

Patent. DRZWIČKI HERMETYCZNE REGENERACYJNE podgrzewające
 powietrze, podwyższają temperaturę spalin o 500, nie wysuwają się
 z obsady w kafiach.

Patent. NASADY DYSZOWE „AERO” stałe, ciche, silniej wzbudzają ciąg
 niż obrotowe na niższych kominach od sąsiednich budowli.

Patent. PIECE ŻELAZNE płaszczowe do powolnego palenia.

Patent. PIECE DO SPALANIA SMIECI.

Patent. APARATY DEZYNFEKCYJNE stałe przenośne i przewoźne.

Dr. Inż. W. P. Kłobukowski i S-ka z o. o.

Maszyny i urządzenia ogrzewnicze, sanitarne
 i do przetworów owocowych

Tel. 15-04.

Warszawa

Wspólna 71.

Rok zał. 1908.

Rok zał. 1908.

Pierwsza w Polsce Fabryka Pomp Turbinowych

Tow. Firm. — Zakładów Mechanicznych

BRANDEL, WITOSZYŃSKI i S-ka

Właściciel Inż. Stefan Twardowski

Warszawa, Praga, Grochowska 37—39, tel. 48-86

Adres telegraficzny: BRANDEL WITOSZYŃSKI WARSZAWA.

POMPY TURBINOWE: wodociągowe, kanalizacyjne, zasilające
 do kotłów wysokiego ciśnienia, specyjal-
 ne do kwasów, wód brudnych, sokowe (dla cukrowni) — — —

Turbiny Parowe Małe, Budowa Pomp i Turbin
 Parowych własnego pomysłu.

Pierścienie Tłokowe Samosprężujące.

FABRYKA WYROBÓW METALOWYCH

„Bielany”

Warszawa, Widok 24, tel. 265-30.

Pianowe Gaśnice

„PerKeo”

oraz

Chłodnice Samochodowe.

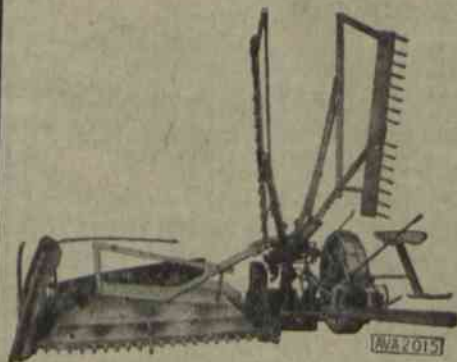


CENTRALA HANDLOWA SPÓŁDZIELNI POLSKICH

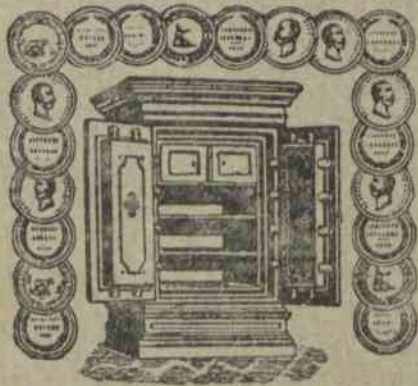
w Warszawie, ul. Jasna № 8, Tel. 217-51.

Spółkom Maszynowym i Kółkom Rolniczym udziela kredytu w towarach po ce-
 nach hurtowych, składa oferty na żądanie franco i gratis. Dostarcza Rolnikom
 za pośrednictwem swych Spółdzielni Kredytowych i Rolniczo - Handlowych Zrze-
 szonych w Związku Spółdzielni Polskich Centrali: Nawozy sztuczne, maszyny
 i narzędzia rolnicze. Wirówki i instalacje młeczarskie, materiały budowlane: wap-
 no, cement, cegłę, blachę, dachówkę, gwoździe, drut i t. d. Maszyny do wyrobów
 betonowych: dachówki, cegły, pustaków, cembrowin studziennych, słupów i t. d.
 Węgiel opałowy w ładunkach wagonowych. Maszyny do szycia i rowery z roz-
 płać do 8-miu miesięcy. Zniwiarki i kosiarki z regulacją ratami do 30 kwietnia
 1929 roku. Motory ropowe do młócarń, młynów oraz inne towary. Meble, łózka,
 farby olejne, pokosty i t. d.

ZAPYTANIA KIERWAĆ POD POWYŻSZYM ADRESEM.



czus. 13458/10/23



Robert Bohte

Najstarsza, specjalna **FABRYKA KAS OGNIOTRWAŁYCH**
i budowa **SKARBÓW BANKOWYCH,**
EGZYSTUJĄCA OD 1840 r.

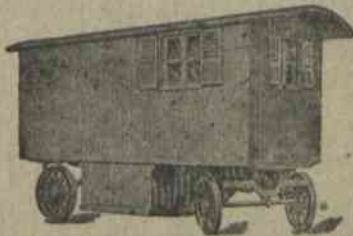
POLECA: KASY PANCERNE—OGNIOTRWAŁE—BETONOWANE,
oraz KASY „NIEWZYCIĘŻONE“

STAŁOWO-PANCERNE—OGNIOTRWAŁE Z MASYWNYCH PANCERZY
STAŁOWYCH, GRUBOŚCI 35 MILIM. i BETONOWANE

W WARSZAWIE—NOWY ŚWIAT № 34—TEL. 10-46.

BUDUJMY POLSKĄ WIEŚ OGNIOTRWAŁE.

UDOSKONALONE MASZyny DO WYROBU



Dachówki cementowej,
Pustaków betonowych,
Cembrowin studziennych,
Słupów, Rur, Płyt
chodnikowych
z piasku i cementu

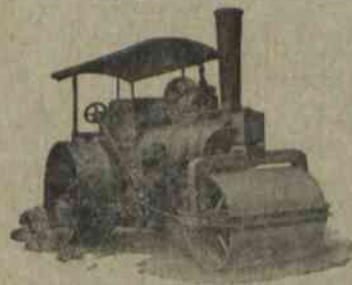
Betoniarki,
Wozy mieszkalne,
Beczkowozy do
polewania szosy

POLECA

FABRYKA MASZYN

RZEWUSKI i S-ka Sp. Akc.

WARSZAWA, ULICA ORDYNACKA № 7.



**WALCE
DROGOWE
PAROWE
I MOTOROWE**

H. KOETZ NAST. SP. AKC.
Mikołów woj. Śląskie

Fabryka założona w 1872 r.

W Warszawie: inż. B. Rudziński

Wilcza 39-4. Tel. 322-63.

FABRYKA KAS OGNIOTRWAŁYCH

HENRYK JARDEL

Warszawa, Zarząd i Skład Fabryczny: ul. Miodowa 14, tel 137-99

Fabryka: ul. Madalińskiego 29 (posesja własna)

POLECA: KASY OGNIOTRWAŁE, PANCERNE i STAŁO-BE-
TONOWE—NIE ULEGAJĄCE ŻADNYM USZKODZENIOM—KASY DO WMIA-
ROWANIA, SZAFY ŻELAZNE, KASETKI, KLÓDKI, PRASY DO KOPJOWANIA—BU-
DOWA SKARBÓW i DRZWI PANCERNYCH.

KOSZTORYSY, KATOLOGI WYSYŁAMY NA ŻĄDANIE.

BIURO TECHNICZNE FABRYKI SPORZĄDZA RYSUNKI I PROJEKTY.

FIRMA EGZYSTUJE OD 1892 R.

